UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

METODE USKUPINJEVANJA TER PRAKTIČNI PRIMER IZDELAVE SKUPINSKIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Ljubljana, oktober 2003 **ROBERT STERNEN**

Študent Robert Sternen izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Sergeje Slapničar, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne——————— Podpis: ———————

Kazalo

1 Uvod 1

2 SRI v svetu in v Sloveniji 4

2.1 Razvoj in razširitev SRI 4

2.2 Uveljavitev SRI 4

2.3 SRI v Sloveniji 5

2.3.1 Ureditev uskupinjevanja po ZGD in SRS 6

2.3.1.1 Določbe ZGD o uskupinjevanju 6

2.3.1.2 Opredelitev uskupinjevanja v skladu s prenovljenimi SRS 7

3 Opredelitev skupine 8

4 Načini vključevanja podjetij v SRI 9

5 Popolno uskupinjevanje 10

5.1 Metode popolnega uskupinjevanja 11

1. Nakupna metoda 11
2. Spajalna metoda 11

5.2 Uskupinjevalni postopki 12

5.2.1 Uskupinjevanje kapitala 12

5.2.2 Uskupinjevanje medsebojnih poslov 15

5.2.2.1 Medsebojni prihodki ter odhodki 15

5.2.2.2 Nerealizirani poslovni izidi 15

5.2.2.3 Medsebojne terjatve ter obveznosti 16

5.2.3 Razmejevanje davka pri uskupinjevanju 16

6 Sorazmerna metoda uskupinjevanja 17

7 Kapitalska metoda uskupinjevanja 18

8 Praktični primer izdelave SRI 21

8.1 Opredelitev skupine 22

8.2 Uskupinjevalni postopki 23

8.2.1 Uskupinjevanje kapitala 23

8.2.1.1 Uskupinjevanje kapitala za OP-1 23

8.2.1.2 Uskupinjevanje kapitala za OP-2 25

8.2.1.3 Uskupinjevanje kapitala za OP-3 26

8.2.1.4 Uskupinjevanje kapitala za OP-4 26

8.2.1.5 Uskupinjevanje kapitala za OP-5 28

8.2.1.6 Uskupinjevanje kapitala za OP-6 29

8.2.2 Izločitev prihodkov in odhodkov, nastalih pri poslovanju med podjetji 30

8.2.3 Izločitev medsebojnih terjatev in obveznosti 35

8.3 Skupinski izkaz finančnega izida ter gibanja kapitala 41

9 Sklep 43

10 Literatura 44

11 Viri 45

1 Uvod

Gospodarski sistemi industrijsko razvitih držav so v 19. stoletju doživeli številne spremembe, ki so se v veliki meri nanašale tudi na podjetja. Ta so namreč v tem obdobju začela izkoriščati številna nova znanstvena odkritja in dosežke ter jih uvajati v proizvodne procese z namenom povečevanja produktivnosti. Vendar pa uvajanje tehničnih novosti niso bile edine spremembe, ki so pomembno vplivale na način poslovanja podjetij. Ena izmed pomembnejših sprememb je bilo tudi čedalje večje število podjetij, ki so se začela medsebojno povezovati.

Dejstvo je oz. ekonomska teorija predpostavlja, da ima vsako podjetje željo po rasti in razširitvi svojega obsega poslovanja in pri doseganju tega cilja naj bi imelo podjetje na voljo dve osnovni strategiji. Prva je tako imenovana strategija notranje rasti, v okviru katere se podjetje odloči, da bo rast poskušalo doseči na podlagi povečanja obsega poslovanja znotraj obstoječih ali na novo zgrajenih proizvodnih zmogljivostih. Nasproti te pa se podjetje za zagotovitev rasti lahko poslužuje tudi strategije zunanje rasti. V tem primeru bo podjetje svojo rast poskušalo doseči s povezovanjem z drugimi podjetji (Pučko, 1999, str. 41). Številna podjetja so si izmed teh dveh alternativ izbrala drugo možnost, saj na splošno velja, da je rast podjetja velikokrat lažje in hitreje doseči s povezovanjem. Tako ni čudno, da so medsebojne povezave med podjetji postajale čedalje pogostejše ter je še danes ta aktivnost na visokem nivoju (Weston, 2001, str. 1-2).

Število poslovnih povezav bi bilo verjetno še večje, če ne bi bilo to področje v skladu s konkurenčnim pravom tako strogo urejeno. Dejstvo je, da lahko na eni strani tovrstno povezovanje podjetjem izboljša konkurenčnost na trgu in s tem pozitivno učinkuje na poslovanje združenih podjetij; na drugi strani pa imajo lahko te povezave tudi negativne učinke za trg, saj lahko okrnijo konkurenco ter s tem negativno vplivajo na položaj potrošnikov na trgu. Tako je namen konkurenčnega prava preprečiti te negativne učinke in zavarovati potrošnike, katere bi lahko nastali položaj na trgu tudi najbolj prizadel. Poleg te zakonodaje, katere namen je ščititi potrošnike, se na obravnavane povezave nanaša tudi pravo gospodarskih družb, ki je s svojimi posebnimi zahtevami pri povezanih družbah usmerjeno v zaščito manjšinskih lastnikov.

To diplomsko delo bo predstavljalo računovodsko beleženje in obračunavanje povezovanj podjetij, pri tem pa se bom osredotočil le na kapitalske povezave. V osnovi lahko namreč povezave med podjetij razdelimo na dve skupini. Na eni strani gre za spojitve in pripojitve podjetij, na drugi strani pa za kapitalsko povezovanje (Kovačič, 2002, str. 9-10). Z računovodskega vidika pripojitve in spojitve podjetij niso zahtevne in ne predstavljajo večjega problema. Z nastankom enega podjetja, kar je posledica pripojitve in spojitve, se začne voditi enotno računovodstvo in hkrati izdelovati tudi ene računovodske izkaze[1]. Ko govorimo o kapitalskih povezavah med podjetji, pa je stvar drugačna. Ne glede na kapitalske

[1] Začetni računovodski postopki, ki se opravijo pri spojitvi ali pripojitvi so sicer zahtevni, vendar so rešitve dokončne, saj so računovodski izkazi za zmeraj združeni.

povezave ta podjetja še vedno obstajajo kot pravno samostojne enote, ki še naprej vodijo svoje računovodstvo in hkrati izdelujejo tudi svoje računovodske izkaze. Tako se je v preteklosti računovodska stroka znašla pred izzivom, kako takšne povezave med podjetji prikazovati čim bolj pošteno in resnično. Odgovor na to so bili konsolidirani ali, kakor jih pri nas tudi imenujemo, skupinski računovodski izkazi (v nadaljevanju SRI).

Vrankarjeva opredeljuje skupinske računovodske izkaze kot skupek računovodskih izkazov posameznih med seboj povezanih podjetij, ki prikazujejo premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid, kot da bi šlo za eno samo podjetje (Vrankar, 1995, str. 13). Nepozorno branje zgornje opredelitve nas lahko zavede, da gre pri SRI le za seštevanje računovodskih izkazov podjetij, oziroma za seštevanje posameznih postavk v računovodskih izkazih medsebojno kapitalsko povezanih podjetij, ter da izdelava skupinskih računovodskih izkazov ni zahtevna. Takšno razmišljanje pa je napačno, saj je poudarek v zgornji definiciji na tem, da morajo SRI izkazovati premoženjsko in finančno stanje skupine povezanih podjetij z vidika enega podjetja. To pomeni, da morajo ti računovodski izkazi odsevati le razmerje skupine podjetij z ostalimi "tretjimi" osebami in je zato potrebno izločiti iz računovodskih izkazov posameznih podjetij vsa sredstva in obveznosti ter prihodke in odhodke, ki so posledica medsebojnega poslovanja med člani skupine (Vrankar, 1995, str. 13).

Izdelava SRI je v zadnjem času postala ponovno zanimiva tema, in sicer zaradi številnih sprememb, ki so oziroma bodo stopila v veljavo v zvezi s sestavljanjem SRI. V Sloveniji je bila leta 2001 sprejeta novela zakona o gospodarskih družbah, v okviru katere je bila na novo opredeljena obveznost sestavljanja SRI za slovenska podjetja. Hkrati s tem so se, s 1. 1. 2002, začeli uporabljati tudi prenovljeni slovenski računovodski standardi, ki se pri opredelitvi uskupinjevanja od svojih predhodnikov bistveno razlikujejo.

Tudi drugod po svetu omenjeno področje doživlja številne spremembe. Evropska unija je tako v prvi polovici leta 2003 sprejela dopolnitev 7. smernice, s katero naj bi se zagotovilo bolj pošteno in resnično prikazovanje poslovanja določene skupine podjetij (smernica 2003/51/EC, 2003)[2]. Poleg tega je Evropska unija že sredi leta 2002 sprejela tudi usmeritev, da bodo morale, od leta 2005 dalje, vse družbe v Evropski uniji, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na borzo, pri pripravi SRI začeti uporabljati mednarodne računovodske standarde. (določba (EC) 1606/2002, 2002). Ko omenjam mednarodne računovodske standarde, je hkrati potrebno poudariti, da se tudi v njihovem okviru pripravljajo občutne spremembe v zvezi z opredelitvijo sestavljanja SRI. Tako naj bi se ti, glede metod in postopkov pri izdelavi SRI, bolj približali računovodskim standardom GAAP (General Accepted Accounting Principles) iz Združenih držav Amerike. (Exposure Draft 3, 2002)

Zgoraj omenjene spremembe v svetu izhajajo iz poskusa preprečevanja, da bi podjetja "olepševala" SRI. Velikokrat se je namreč dogodilo, da je matično podjetje, zavezano k sestavljanju SRI, iz uskupinjevanja izpustilo določeno podjetje le zato, ker bi njegova

[2] Evropska unija se je namreč zavedala, da je 7. smernica, v okviru katere je opredeljeno sestavljanje SRI, postala "zastarela" in zato ni več zagotavljala poštenega in resničnega prikazovanja poslovanja skupine podjetij.

vključitev slabo vplivala na prikazano uspešnost poslovanja skupine. Tako je bil na primer namen sprejetja dopolnitev k 7. smernici, v prvi polovici leta 2003, preprečiti tovrstne izločitve ter s tem zagotoviti, da bi SRI dejansko prikazovali poslovanje določene skupine podjetij na resničen in pošten način. Na ta način naj bi se preprečilo, da bi prišlo do podobnih situacij kot v primeru ameriškega podjetja Enron.

Pričujoče diplomsko delo je razdeljeno na dva dela. Prvi del je namenjen teoretični obravnavi SRI, postopkov pri njihovi izdelavi ter razvitih metod uskupinjevanja. Tako je v okviru tega dela najprej predstavljen razvoj SRI in hkrati tudi ureditev tega področja po slovenski zakonodaji in slovenskih računovodskih standardih. Nato se posvetim opredelitvi skupine za katero je potrebno sestaviti SRI in predstavitvi posameznih metod, ki se uporabljajo za uskupinjevanje različnih vrst kapitalsko povezanih podjetij. V naslednjih treh poglavjih so posamezne metode uskupinjevanja in z njimi povezani postopki tudi bolj podrobno predstavljeni. Drugi del tega diplomskega dela pa predstavlja praktični primer izdelave SRI, s katerim sem poskušal pridobljeno "teoretično" znanje prenesti in uporabiti v praksi. Tako je osmo poglavje namenjeno izključno predstavitvi izdelave SRI za skupino podjetij, s katero sem se ukvarjal v času pisanja tega diplomskega dela.

2 SRI v svetu in v Sloveniji

2.1 Razvoj in razširitev SRI

Čas prvih izdelav in objav skupinskih računovodskih izkazov sovpada s časom prvega vala združevanj v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA), kjer je v tistem času prišlo do številnih povezav med podjetji v naftni, jeklarski in tobačni industriji (Kovačič, 2002, str. 22). Tako je razumljivo, da so bili prvi SRI objavljeni v ZDA na koncu 19. stoletja, saj se je s poslovnimi združitvami pojavila potreba po prikazovanju povezav med podjetji. Izdelava SRI se je nato postopoma razširila tudi drugam. Prva država v Evropi, kjer so začeli objavljati SRI je bila Velika Britanija (v nadaljevanju VB), v kontinentalno Evropo pa so se razširili in uveljavili šele nekaj desetletij kasneje (Ilovar, 1996, str. 3).

Zgornja opredelitev nas torej napeljuje, da je bil nizek nivo poslovnih povezav v ostalem delu sveta primarni razlog za tako počasno širitev izdelave SRI izven območja ZDA[3]. Dejstvo je, da je bilo poslovno povezovanje med podjetji v ZDA od začetka 20. stol. dalje (s posameznimi premori) na zelo visokem nivoju in so bile hkrati ZDA dolgo časa prva država po številu poslovnih povezav. Šele v zadnjem času so postala poslovna povezovanja pomembna tudi v številnih evropskih državah, kar je pozitivno vplivalo na razširitev in uveljavitev SRI v teh državah.

2.2 Uveljavitev SRI

Pomembno je, da na temu mestu ločimo med razširitvijo SRI v posamezne države in njihovo uveljavitvijo v teh državah, saj se ta dva pojma med seboj pomembno razlikujeta. Za ZDA velja, da so se SRI že do leta 1920 močno uveljavili, v ostalih državah pa so se, ne glede na to da so poznali SRI, uveljavili relativno pozno. Menim, da je to razliko možno pripisati razlikam v značilnostih finančnega sistema posameznih gospodarstev. Za gospodarstvi ZDA in VB je značilno, da so imeli finančni trgi[4] že v preteklosti izjemno pomembno vlogo pri prenosu finančnih sredstev in za vlagatelje, ki se pojavljajo na teh trgih, so računovodski izkazi izjemno pomembni. Računovodski izkazi oz. podatki iz računovodskih izkazov so namreč podlaga za izračunavanje različnih kazalcev, ki naj bi sedanjim oz. potencialnim vlagateljem pomagala pri odločanju o vlaganju sredstev v posamezna podjetja (Prohaska, 1999, str. 113). S pojavom SRI so tako investitorji dobili dodatne informacije, s katerimi so si lahko pomagali pri preučevanju uspešnosti poslovanja določene skupine podjetij. Zato je razumljivo, da so se v teh gospodarstvih SRI najprej uveljavili in je bil njihov pomen že od začetka velik.

[3] Pri tem je potrebno izločiti Veliko Britanijo, kjer so se, glede na preostale države, SRI relativno hitro prijeli.
[4] V tem primeru govorim o finančnih trgih v ožjem smislu, ki ga poimenujemo tudi kot "open market" (Ribnikar, 1999, str. 155).

Na drugi strani so gospodarstva kontinentalne Evrope dolgo časa veljala za t.i. tradicionalno bančna gospodarstva, kjer je bila vloga finančnih trgov majhna, saj so bile banke tiste, preko katerih se je prenašala večina finančnih sredstev (Ribnikar, 1999, str. 175). Tako v teh gospodarstvih pomen računovodskih izkazov (v nadaljevanju RI) ni bil tako velik, zato so se tudi SRI v teh gospodarstvih uveljavili relativno pozno. Dejstvo pa je, da v zadnjem času tudi v kontinentalni Evropi banke izgubljajo svojo vlogo pri prenosu finančnih sredstev na račun povečane vloge finančnih trgov, kar je pozitivno vplivalo na uveljavitev SRI v teh državah.

Danes je, v večini držav, izdelava SRI urejena s številnimi standardi, zakoni ter smernicami. Razlog za to izhaja iz dejstva, da se kot uporabniki SRI pojavljajo različne interesne skupine. Tako so informacije, ki jih podajajo SRI, namenjene vlagateljem (sedanjim in potencialnim), hkrati pa tudi upnikom, vodstvom podjetij, kupcem, delojemalcem in javnosti, ki jo to zadeva (Vrankar, 1995, str. 13).

Glede na številne predpise, ki urejajo izdelavo SRI, bi lahko sklepali, da so SRI postali v zadnjem času precej razširjeni in uveljavljeni. S hitrim pregledom pa lahko ugotovimo, da še vedno obstajajo občutne razlike pri uveljavljenosti SRI v posameznih državah. Tako za večino držav članic EU velja, da se sicer SRI izdelujejo, kljub temu pa je njihov pomen dosti manjši od pomena posamičnih računovodskih izkazov. Na drugi strani pa za ZDA ter VB velja, da so SRI močno uveljavljeni ter se hkrati smatrajo tudi za edine relevantne (Walton, Haller, Raffournier, 1998, str. 68, 147).

2.3 SRI v Sloveniji

V Sloveniji imajo SRI kratko zgodovino, ki sega v leto 1993. Takrat je bil sprejet prvotni Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD), v katerem je bilo uzakonjeno sestavljanje SRI za povezane družbe, natančnejše določbe (način, pogoji in pojasnila) pa so bile podane v slovenskih računovodskih standardih (v nadaljevanju SRS), sprejetih v istem letu.

Omeniti velja, da so bili osnova za stare kakor tudi za prenovljene SRS, sprejete leta 2001, mednarodni računovodski standardi (v nadaljevanju MRS) ter smernice Evropske unije (4. in 7. smernica). Tako je tudi uskupinjevanje pri nas, po prenovljenih SRS, v precejšnji meri usklajeno z usmeritvami, ki so navedene v 7. smernici Evropske unije (v nadaljevanju EU) ter v MRS. Kljub temu pa velja poudariti, da so bile in so še vedno prisotne določene razlike tudi pri določilih, ki se nanašajo na uskupinjevanje.

Že v uvodu sem omenjal spremembe metod in postopkov pri izdelavi SRI, ki se obetajo v MRS. Na tem mestu pa jih je smiselno še enkrat izpostaviti. Zaradi teh sprememb lahko namreč pričakujemo, da postopki in metode izdelave SRI po prenovljenih SRS ne bodo več usklajeni s tistimi, ki bodo navedeni v MRS. Tako tudi SRI, izdelani v skladu prenovljenimi SRS ne bodo več ustrezali SRI izdelanimi v skladu z merili prenovljenih MRS.

2.3.1 Ureditev uskupinjevanja po ZGD in SRS

2.3.1.1 Določbe ZGD o uskupinjevanju

Prvotni ZGD, sprejet leta 1993, je bil pri določilih, ki so opredeljevali uskupinjevanje zelo skop. V 60. členu je namreč določal le, da morajo povezane družbe sestavljati in predlagati tudi skupinske letne računovodske izkaze, sestavljene iz skupinske bilance stanja ter skupinskega izkaza uspeha z ustreznimi pojasnili, pod pogoji in na način, ki ga določajo SRS (ZGD, 1993). Leta 2001 pa se je, s sprejetjem novele ZGD (novela ZGD-F), zakonska ureditev SRI bistveno spremenila, saj je postala v spremenjenem zakonu, v okviru 53. člena, izdelava konsolidiranega letnega poročila dosti bolj podrobno obdelana.

Zakon v tem členu določa, da je zavezanec za izdelavo konsolidiranega letnega poročila družba s sedežem v RS, ki je nadrejena eni ali več družbam s sedežem v RS ali izven nje (podrejene družbe), če so te organizirane kot kapitalske družbe[5]. Konsolidirano letno poročilo mora, v skladu s tem členom, vsebovati skupinsko bilanco stanja, skupinski izkaz poslovnega izida, skupinski izkaz gibanja kapitala, skupinski izkaz finančnega izida, poslovna poročila družb, vključenih v uskupinjevanje ter priloge.

Zelo pomembna določba, ki je vsebovana v okviru tega člena je tista, ki določa, da se glasovalnim pravicam oziroma pravicam imenovanja in odpoklica, katerih imetnik je nadrejena družba, prištejejo tudi glasovalne pravice oz. pravice imenovanja in odpoklica, katerih imetnik je družba, ki je podrejena nadrejeni družbi, hkrati pa tudi navedene pravice oseb, ki delujejo za račun nadrejene družbe. Enostavneje povedano, ta določba pomeni, da se kot podrejene družbe smatrajo tako tiste, ki so matični družbi neposredno podrejene kot tudi tiste, ki so ji podrejene posredno. Najlažje je razliko med neposredno in posredno podrejeno družbo prikazati s pomočjo slike in tako nam spodnja slika prikazuje primer neposredno in posredno podrejenih družb.

Slika 1: Neposredno in posredno podrejene družbe

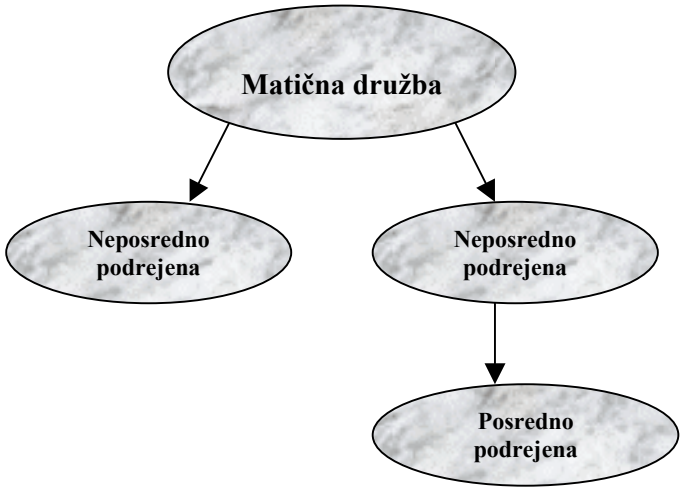

Vir: ZGD s komentarjem, 2002, str. 279.

[5] V nadaljevanju člen tudi določa, kdaj je možno določeno družbo pripoznati kot nadrejeno drugi družbi.

V 53. členu prenovljenega ZGD pa je še ena določba, ki jo je smiselno izpostaviti. 7. odstavek namreč določa, da je v določenih primerih dopustno, da se v uskupinjevanje ne vključi podrejena družba, in sicer je to možno takrat, če takšna izpustitev ne vpliva na resničen in pošten prikaz finančnega položaja in poslovnega izida skupine[6]. Tako ta določba prinaša določeno prednost, saj nam omogoča izpustitev določenih družb iz uskupinjevanja in na ta način tudi prihranek na času in stroških pri izdelavi SRI. Na drugi strani pa takšna določba pomeni tudi določeno slabost, saj ne vsebuje nobenih natančnejših določil, kdaj se lahko določeno družbo smatra za takšno, katere izključitev iz uskupinjevanja ne bo bistveno vplivalo na resničen in pošten prikaz poslovanja skupine podjetij. Tako upravičenost izključitve družbe iz uskupinjevanja temelji na subjektivni oceni izdelovalcev SRI ter njihovih revizorjev (Vrankar, 2002, str. 8).

Kot je bilo že v uvodu omenjeno, se v svetu zavedajo nevarnosti, ki izhajajo iz možnosti izključitve določenih podjetij iz uskupinjevanja. Ravno zaradi tega razloga je EU tudi sprejela dopolnitev k 7. smernici v prvi polovici leta 2003. S to dopolnitvijo se je namreč odpravila določba, ki je omogočala izključevanje podjetij iz uskupinjevanja zgolj zato, ker je bila dejavnost tega podjetja bistveno drugačna od dejavnosti matičnega podjetja (smernica 2003/51/EC, 2003). Tega problema se hkrati zaveda tudi Svet za mednarodne računovodske standarde, ki je pristojen za sprejemanje in izdajanje MRS. Tako gredo tudi ti v tej smeri, da bodo tovrstne izključitve podjetij iz uskupinjevanja prepovedane (IASB Update, 2003).

2.3.1.2 Opredelitev uskupinjevanja v skladu s prenovljenimi SRS

Značilnost novih SRS, ki so začeli veljati s 1.1.2002 je, da uskupinjevanje ni urejeno v okviru določenega standarda, temveč so splošna določila glede uskupinjevanja navedena v uvodu v točki 9. V okviru te točke je določeno, kdo sestavlja skupino podjetij, katera podjetja so izključena iz uskupinjevanja, kdaj obvladujočemu podjetju ni potrebno sestaviti SRI ter metode uskupinjevanja in vsebino razkritij v SRI. Hkrati pa je uskupinjevanje urejeno tudi po posameznih računovodskih standardih. Tako SRS 1-20 ter SRS 23 vsebujejo določila oz. napotke o uskupinjevanju kategorije, katero posamezni standard obravnava, SRS 24-27 pa obravnavajo določbe o uskupinjevanju posameznih računovodskih izkazov. S tega vidika je uskupinjevanje v novih SRS urejeno na enak način kot v starih SRS, vsebinske razlike, ki se nanašajo na uskupinjevanje pa so med prenovljenimi in starimi SRS precejšnje. Razlike so tako v večji natančnosti opredelitve uskupinjevanja, hkrati pa tudi v opredelitvi skupine, določb glede obvladujočih podjetij, ki jim ni potrebno sestavljati KRI ter opredeljenih metod uskupinjevanja.

[6] ZGD je to opredelitev povzel po 7. smernici EU, kjer je ta določba navedena v prvem odstavku 13. člena.

3 Opredelitev skupine

SRI se nanašajo na določeno skupino podjetij, torej je opredelitev skupine ena izmed primarnih nalog pri uskupinjevanju. Pred izdelavo SRI je namreč potrebno določiti, koliko oziroma katera podjetja bodo v skupino vključena in katera bodo iz nje izključena. Pri nas je skupina podjetij, za katere je potrebno sestaviti SRI določena v 9. točki uvoda v SRS. Po prenovljenih SRS je skupina sestavljena iz (SRS, 2002, 9. točka uvoda):

- obvladujočega podjetja,
- podjetij, odvisnih od njega zaradi deleža v kapitalu,
- podjetij, odvisnih od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov,
- pridruženih podjetij, v katerih ima pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv ter
- podjetij, obvladovanih skupaj z drugimi lastniki.

Prenovljeni SRS tako v primerjavi z njihovimi predhodniki razširjajo skupino podjetij, za katere je potrebno sestaviti SRI, z vključitvijo pridruženih in skupaj obvladovanih podjetij.

V 9. točki uvoda prenovljeni slovenski računovodski standardi pridruženo podjetje opredeljujejo kot podjetje, v katerem ima obvladujoče podjetje pomemben vpliv. SRS hkrati na tem mestu tudi natančno in enostavno določajo mejo (kriterij), ko se smatra, da je vpliv matičnega podjetja v drugem podjetju pomemben (toda ne prevladujoč). Ta meja je postavljena v obliki nad 20 % in ne več kot 50 % deleža kapitala, ki je v rokah matičnega podjetja.

Pri takšnem (enostavnem) določanju meje, ko naj bi postal vpliv podjetja v drugem podjetju pomemben, če delež v kapitalu preseže 20 %, pa se pojavlja vprašanje ali bo takšen kriterij pripeljal do želenega rezultata, v smislu ali bodo v skupino zajeta ustrezna podjetja. Zgodi se namreč lahko, da ima določeno podjetje zelo razpršeno lastniško strukturo z velikim številom lastnikov, ki pa imajo v večini primerov le majhen delež kapitala. V takem primeru, bi lahko že 15 % delež matičnega podjetja v kapitalu takšnega podjetja pomenil pomemben vpliv. Zato veliko avtorjev po svetu navaja, da naj bi se 20 % udeležba v kapitalu drugega podjetja navajala le vodilo, nikakor pa ne kot natančno številko, s katero bi se dalo sklepati, da je vpliv posameznega podjetja v drugem podjetju pomemben (Sutton, 2000, str. 429).

Taka razmišljanja so relevantna tudi za Slovenijo, za katero je značilno precej razpršeno lastništvo. Leta 2000 je bila opravljena raziskava v okviru katere so avtorji proučevali lastniško strukturo v 136 slovenskih podjetjih, ki so kotirala na ljubljanski borzi. Ugotovljeno je bilo, da je imelo le 10 % opazovanih podjetij delničarja, ki je razpolagal z navadno večino glasov. V povprečju je znašal delež glasov najmočnejšega lastnika 27 %, drugi največji lastnik je imel v povprečju v lasti okoli 13 % glasov, tretji pa okoli 9 %. Avtorji hkrati ugotavljajo, da obstaja med tremi največjimi lastniki slovenskih podjetij določena stopnja konkurenčnosti in da razen ob dogovoru med njimi nihče v povprečju nima prevladujočega vpliva na skupščini (Gregorič, Prašnikar, Ribnikar, 2000, str. 23-24).

Skupaj obvladovano podjetje je ena izmed različic skupnega podviga in je opredeljeno tudi v okviru prenovljenih SRS v standardu, ki obravnava dolgoročne finančne naložbe (SRS, 2002, točka 3.53). Opredelitev skupaj obvladovanega podjetja najdemo tudi v MRS, ki predstavljajo enega izmed okvirov prenovljenih SRS in lahko ugotovimo, da tako novi SRS kot tudi MRS definirajo skupaj obvladovano podjetje na enak način, razlika je le ta, da je v MRS definicija nekoliko bolj natančna. Tako je v MRS skupaj obvladovano podjetje opredeljeno kot "skupni podvig, pri katerem gre za ustanovitev delniške družbe, družbe z neomejeno ali omejeno odgovornostjo ali kakega drugega podjetja, v katerem ima vsak podvižnik svoj delež" (MRS, 2001, str. 650). Tako podjetje je ustanovljeno na podlagi pogodbenega sporazuma med podvižniki, ki hkrati tudi določa, da je obvladovanje takšnega podjetja skupno in tako noben posamezen podvižnik ne more enostransko obvladovati podjetja (MRS, 2001, str. 647).

Pri opredeljevanju skupine podjetij prenovljeni SRS določajo tudi primere, ko se določena podjetja izključijo iz uskupinjevanja. SRS v 9. točki uvoda navajajo, da se iz uskupinjevanja izključijo:

- odvisna podjetja, ki jih namerava obvladujoče podjetje usmerjati le začasno, ker jih ima v svoji lasti zgolj z namenom, da jih bo v bližnji prihodnosti odtujilo,

- odvisna podjetja, poslujoča v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje. V okviru tega določila gre razumeti primere, ko je odvisno podjetje v sodnih postopkih zaradi stečaja, ali pa na primer odvisno podjetje posluje v državi, kjer so sprejeti rigorozni predpisi in torej matično podjetje zaradi teh omejitev dejansko ne more izvajati obvladujočega vpliva v odvisnem podjetju.

4 Načini vključevanja podjetij v SRI

Na podlagi opredelitve skupine podjetij v prenovljenih SRS je razvidno, da je vključitev (in tudi način vključitve) določenega podjetja v skupino odvisna od obsega vpliva, ki ga ima obvladujoče podjetje na druga podjetja.

Na tem mestu se pojavlja vprašanje, kako se obravnavajo kapitalske povezave matičnega podjetja s podjetjem, v katerem ima matično manj kot 20 % delež v kapitalu. Smatra se, da je vpliv, ki izhaja iz te udeležbe v kapitalu majhen oziroma nepomemben, zato se takšna podjetja ne upoštevajo kot povezana podjetja. Tako taka podjetja ne spadajo v skupino podjetij in se jih tudi ne uskupinjuje. To pa seveda ne pomeni, da so takšne povezave matičnega podjetja izločene iz SRI. Te naložbe so v SRI zajete, in sicer preko računovodskega izkaza matičnega podjetja v okviru postavke "Dolgoročne finančne naložbe" (v nadaljevanju DFN).

Glede na različen obseg vpliva, ki ga ima matično podjetje v posameznih povezanih podjetjih, so se razvile tudi različne metode uskupinjevanja, ki naj bi omogočale, da bi bila posamezna povezana podjetja na pravilen način zajeta v SRI in bi tako SRI predstavljali poslovanje skupine na pošten in resničen način. V spodnji tabeli so navedene posamezne metode uskupinjevanja, ki se uporabljajo pri različni velikosti vpliva matičnega podjetja na druga podjetja.

Tabela 1: Metode uskupinjevanja glede na obseg vpliva v drugem podjetju

	Vrsta/obseg vpliva na drugo podjetje			
	Nepomemben vpliv	Pomemben vpliv		Obvladujoč vpliv
		50%>delež v kapitalu≥20%	ki temelji na dogovoru o skupnem obvladovanju	
Vrsta povezanega podjetja	Ni povezano podjetje	Pridruženo podjetje	Skupaj obvladovano podjetje	Odvisno podjetje
Metoda uskupinjevanja	Se ne uskupinjuje	Kapitalska metoda uskupinjevanja	Sorazmerna metoda /kapitalska metoda uskupinjevanja	Popolno uskupinjevanje

Vir: SRS, 2002, 9. točka uvoda

5 Popolno uskupinjevanje

Popolno uskupinjevanje se uporablja za uskupinjevanje tistih podjetij, v katerih ima matično podjetje prevladujoči vpliv. Ne glede na to iz česa prevladujoči vpliv izhaja, ali zaradi udeležbe v kapitalu ali zaradi česa drugega, obstaja dejstvo, da matično podjetje zaradi svojega vpliva usmerja poslovanje tega podjetja in je zato tudi odgovorno za vsa sredstva, obveznosti in tudi za uspešnost njegovega poslovanja. To je osnova, na kateri popolno uskupinjevanje temelji in iz katere izhaja tudi definicija popolnega uskupinjevanja, ki je v literaturi opredeljeno kot seštevanje oz. združevanje RI obvladujočega podjetja in njegovih odvisnih podjetij od postavke do postavke, kar pomeni seštevanje sorodnih postavk sredstev, dolgov, kapitala, prihodkov in odhodkov (Vrankar, 2002, str. 8). Izjemno pomembno pri takšnem seštevanju sorodnih postavk pa je upoštevanje predpostavke enotnega podjetja. Skupino podjetij je namreč potrebno predstaviti kot da gre za eno samo podjetje. Tako je potrebno iz takšnega seštevka sorodnih postavk izločiti tisto, kar se nanaša na medsebojne odnose podjetij v skupini. S tega vidika se pojavlja potreba po t.i. konsolidacijskih oz. uskupinjevalnih postopkih, ki zajemajo (Vrankar, 2002, str. 9):

- uskupinjevanje kapitala,
- izkazovanje manjšinskih deležev v kapitalu in čistem dobičku,
- izločitev medsebojnih terjatev in dolgov,

- izločitev medsebojnih prihodkov in odhodkov,
- izločitev neiztrženih čistih dobičkov in čistih izgub, ki so posledice poslov znotraj skupine,
- ponoven obračun davkov in njihova časovna razmejitev.

5.1 Metode popolnega uskupinjevanja

V okviru popolnega uskupinjevanja sta se skozi čas razvili dve metodi:

1. Nakupna metoda

Nakupna metoda temelji na predpostavki, da je potrebno prevzem oz. nakup podjetja obravnavati kot nakup posameznih sredstev in obveznosti odvisnega podjetja, in da matično podjetje z nakupom podjetja pridobi tudi prevladujoč vpliv v njem, saj prejšnji lastniki, s prodajo svojih deležev, prodajo tudi svoj vpliv na odvisno podjetje. V skladu s to metodo matično podjetje tako od datuma prevzema dalje vključi v izkaz poslovnega izida dobiček/izgubo prevzetega podjetja, v bilanci stanja pa pripozna sredstva in dolgove prevzetega podjetja (po pošteni vrednosti) in hkrati tudi morebitno dobro ali slabo ime. Uporaba nakupne metode ni omejena le na primere nakupa podjetja, temveč se smiselno uporablja tudi, če matično podjetje odvisno podjetje ustanovi (Turk et al., 1999, str. 369).

2. Spajalna metoda

Spajalna ali kakor jo z drugo besedo tudi imenujemo združevalna metoda naj bi se uporabljala pri združevanju deležev, ko ni moč prepoznati prevzemnika (Turk et al., 1999, str. 373). Glavni pogoj za uporabo spajalne metode je, da je delež v podjetju pridobljen z zamenjavo delnic drugega podjetja za deleže v tem podjetju. Po takšni izmenjavi imata oba lastnika še vedno lastniške interese v tem podjetju, vendar pa pridobijo dotedanji lastniki tega podjetja namesto neposrednega deleža posrednega, ki izhaja iz udeležbe v kapitalu drugega podjetja (Vrankar, 1995, str. 19).

Uporaba spajalne in nakupne metode popolnega uskupinjevanja se je skozi čas zelo spreminjala. Tako so npr. podjetja v ZDA, kjer se je spajalna metoda obračunavanja poslovnih povezav razvila, v letih 1950-1960 večino poslovnih povezav obračunavala po spajalni metodi, ne glede na to, da je v večini primerov šlo za prevzem in ne za združitev (Larsen, 2000, str. 184).[7] Danes je stvar drugačna, saj je po novem v ZDA, v skladu z

[7] To je bila posledica drugačnega in za podjetja bolj priljubljenega uskupinjevanja kapitala, saj lahko z uporabo spajalne metode prikažemo boljše rezultate poslovanja. "Spajanje" se namreč izvede na podlagi knjigovodskih vrednosti, hkrati pa je v tem primeru, po definiciji, vrednost naložbe enaka vrednosti pridobljenega premoženja. To pomeni da v SRI ne bo pripoznan morebitni presežek poštenih vrednosti sredstev nad knjigovodskimi, niti morebitno dobro ime. Na ta način bodo manjši tudi stroški, ki bi v prihodnjih letih bremenili poslovni izid skupine. Pomembna pa je še ena razlika, ki pomembno vpliva na prikaz uspešnosti. Pri spajalni metodi se

njihovimi računovodskimi standardi GAAP (General Accepted Accounting Principles), dovoljena le nakupna metoda popolnega uskupinjevanja.

Na drugi strani lahko podjetja v državah Evropske unije spajalno metodo popolnega uskupinjevanja še vedno uporabljajo[8], hkrati pa je ta še vedno opredeljena tudi v okviru mednarodnih računovodskih standardov. Potrebno pa je poudariti, da se v zvezi z opredelitvijo spajalne metode v MRS obetajo spremembe. Svet za mednarodne računovodske standarde je namreč konec leta 2002 izdal predlog oz. osnutek, v skladu s katerim bi bila uporaba spajalne metode popolnega uskupinjevanja prepovedana (Exposure Draft 3, 2002). Na ta način bi MRS sledili GAAP, iz okvira katerih je bila spajalna metoda popolnega uskupinjevanja izločena leta 2001.

V Sloveniji je bila, v obdobju med letom 1993 in 2002, podjetjem omogočena uporaba tako nakupne kakor tudi spajalne metode popolnega uskupinjevanja (SRS, 1993). Novi SRS, ki so stopili v veljavo 1. 1. 2002, pa se pri opredelitvi dovoljenih metod popolnega uskupinjevanja od predhodnih bistveno razlikujejo, saj je v 9. točki uvoda prenovljenih SRS opredeljena le nakupna metoda popolnega uskupinjevanja. V skladu s tem morajo slovenska podjetja, ki so zavezana k sestavljanju SRI, od preteklega leta dalje vsa odvisna podjetja v SRI vključevati v skladu z nakupno metodo popolnega uskupinjevanja.

V nadaljevanju bodo predstavljeni vsi uskupinjevalni postopki, poudarek pa bo predvsem na opredelitvi uskupinjevanja kapitala, ki predstavlja enega kompleksnejših uskupinjevalnih postopkov. V okviru uskupinjevanja kapitala bo predstavljeno samo uskupinjevanje po nakupni metodi, saj prenovljeni SRS opredeljujejo le to metodo uskupinjevanja, hkrati pa se spajalna metoda uskupinjevanja tudi v ostalem delu sveta čedalje redkeje uporablja.

5.2 Uskupinjevalni postopki

5.2.1 Uskupinjevanje kapitala

Namen uskupinjevanja kapitala je obračunati vrednost deleža obvladujočega podjetja s sorazmernim delom kapitala odvisnega podjetja, ki je last obvladujočega podjetja (Vrankar, 2002, str. 12). V enostavnejšem jeziku to pomeni, da je iz skupinske bilance stanja (v nadaljevanju SBS) potrebno izločiti oz. pobotati finančno naložbo matičnega podjetja v odvisno podjetje in kapital odvisnega podjetja, ki je v rokah matičnega podjetja. Sutton navaja, da je izločitev sorazmernega dela kapitala odvisnega podjetja potrebna, ker je ta sedaj v lasti matičnega podjetja oz. v lasti delničarjev matičnega podjetja. Z izločitvijo tega dela

---

namreč dobiček podjetja, ustvarjen v tekočem poslovnem letu pred datumom povezave, prišteje dobičku drugega podjetja.

[8] V državah EU je bila družbam omogočena uporaba spajalne metode s sprejetjem 7. smernice EU. Omenjena smernica pa je hkrati postavila tudi stroge pogoje za uporabo te metode popolnega uskupinjevanja (7. smernica EU, 20. člen).

kapitala tako preprečimo, da bi bil ta kapital dvakrat vključen v SRI ter dosežemo prikaz samo tistega kapitala, ki je v rokah tretjih oseb. Tudi izločitev naložbe matičnega v odvisno podjetje je potrebna iz istega razloga. Naložba matičnega podjetja v odvisno, ki jo prikazuje matično podjetje med DFN, pomeni nakup sredstev in obveznosti odvisnega podjetja. To seveda pomeni, da bi neizključitev te naložbe iz SBS povzročila, da bi bila v SBS sredstva in obveznosti odvisnega podjetja vključena dvakrat (Sutton, 2000, str. 432).

Pri uskupinjevanju kapitala je potrebno razločevati med prvim in naslednjimi uskupinjevanji, ki se opravijo v naslednjih obdobjih. Do prvega uskupinjevanja kapitala pride, ko obvladujoče podjetje kupi odvisno podjetje in je sestavljeno iz (Vrankar, 1995, str. 33):

- *določitve trenutka nakupa odvisnega podjetja.* Kot datum nakupa odvisnega podjetja se smatra datum, ko je vpliv obvladujočega podjetja prevladal, in sicer ne samo neposredno, temveč tudi prek drugih odvisnih podjetij. Na tisti datum se mora tako opraviti tudi prvo uskupinjevanje (SRS, 2002, 9. točka uvoda).

- *določitve nabavne vrednosti deleža v odvisnem podjetju.* Nabavno vrednost deleža v odvisnem podjetju ne predstavlja le nakupna cena, ki jo je matično podjetje plačalo za odvisno podjetje. Sestavljajo jo namreč tudi različni stroški, ki jih je mogoče nakupu odvisnega podjetju neposredno pripisati (SRS, 2002, 9. točka uvoda).

- *določitve poštene vrednosti premoženja.* Nakupna metoda predpostavlja, da je matično podjetje kupilo sredstva in obveznosti odvisnega podjetja ter zanje plačalo tudi pošteno ceno. Zato je potrebno v SBS vključiti vsa sredstva in obveznosti po njihovi pošteni vrednosti, saj je, z vidika skupine, njihova knjigovodska vrednost nepomembna (Vrankar, 2002, str. 16).[9] V povezavi s tem je potrebno pri kupljenih sredstvih/obveznostih določiti tudi skrite rezerve ali bremena. Če so poštene vrednosti sredstev večje od njihovih knjigovodskih vrednosti oziroma poštene vrednosti obveznosti manjše od njihovih knjigovodskih vrednosti, govorimo o skritih rezervah, v nasprotnih primerih pa o skritih bremenih (Vrankar, 2002, str. 16). V kolikšni meri bodo skrita bremena/rezerve v SBS upoštevana, je odvisno ali se uporablja metoda knjigovodske ali metoda poštene vrednosti. Metoda knjigovodske vrednosti upošteva skrite rezerve/bremena le v sorazmernem delu, ki je določen z deležem matičnega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja, metoda poštene vrednosti pa upošteva skrita bremena/rezerve v celotni vrednosti. Glede na to, da prenovljeni SRS v uvodu v točki 9 opredeljujejo le metodo knjigovodske vrednosti, je tako pri nas možno v SBS pripoznati le tisti del skritih rezerv/bremen, ki zaradi udeležbe v kapitalu odvisnega podjetja pripadajo matičnemu podjetju.

  V tem okviru velja poudariti še, da sta po trenutno veljavnih MRS, na katere se SRS naslanjajo, dopustni obe metodi. Toda glede na spremembe, ki se obetajo, bodo MRS že v letu 2004 dovoljevali le uporabo metode poštene vrednosti (Exposure Draft 3, 2002).

[9] Prenovljeni SRS določajo pošteno vrednost kot znesek, s katerim je mogoče zamenjati sredstvo oziroma poravnati obveznost med dobro obveščenima in voljnima strankama v premišljenem poslu.

- *določitve dobrega ali slabega imena.* Pri prevzemih podjetij se velikokrat dogaja, da je nabavna vrednost drugačna od poštene vrednosti čistih sredstev prevzetega podjetja oz. od poštene vrednosti sorazmernega dela čistih sredstev (če je delež prevzetega kapitala manjši od 100 %). V nekaterih primerih je tako nabavna vrednost večja od poštene vrednosti sorazmernega dela čistih sredstev, kar vodi k priznanju t.i. dobrega imena. SRS v uvodu k uskupinjevanju določajo, da je potrebno dobro ime pripoznati kot sredstvo, katerega vrednost se nato v dobi koristnosti (največ 20 let, običajno 5 let) zaradi njegovega amortiziranja postopoma zmanjšuje. V primerih, ko je nabavna vrednost manjša od poštene vrednosti, pa nastane, kot presežek poštene vrednosti sorazmernega dela čistih sredstev nad nabavno vrednostjo, slabo ime. Prenovljeni SRS določajo, da je potrebno slabo ime prikazovati v okviru dolgoročnih rezervacij, ki se nato postopoma zmanjšuje in prenaša med prihodke. V prihodke naj bi se preneslo v 5 letih, možno pa je tudi podaljšanje tega obdobja na največ 20 let (SRS, 2002, točka 10.33.). Pri izračunu oz. opredelitvi slabega imena pa je potrebno poudariti upoštevanje t. i. načela nabavne vrednosti. To pomeni, da lahko v primeru, ko nabavna vrednost presega knjigovodsko vrednost sorazmernega dela kapitala, vendar je hkrati tudi manjša od njegove poštene vrednosti, skrite rezerve obračunamo le do višine nabavne vrednosti, kar pomeni, da razlike med pošteno vrednostjo in nabavno vrednostjo ne smemo priznati kot slabo ime (Bajuk, 2001, str. 10).
  V okviru pričakovanih sprememb MRS glede metod in postopkov izdelave SRI, naj bi se te nanašale tudi na morebitno pripoznanje dobrega/slabega imena. Tako naj se dobro ime ne bi več amortiziralo v ocenjeni dobi koristnosti, temveč naj bi se vsako leto ocenilo in določilo njegovo morebitno zmanjšanje. V primeru pripoznanega slabega imena, pa naj bi se le tega takoj in v celoti preneslo v poslovni izid skupine (Exposure Draft 3, 2002).

- *izračuna deležev manjšinskih lastnikov.* V primeru, ko matično podjetje ni lastnik celotnega kapitala odvisnega podjetja, govorimo o pojavu manjšinskega deleža. Prenovljeni SRS določajo, da je potrebno v SBS deleže manjšinskih delničarjev prikazati v posebni postavki v okviru kapitala, v skupinskem izkazu poslovnega izida (v nadaljevanju SIPI) pa tudi delež čistega poslovnega izida, ki se nanaša na manjšinske lastnike. Glede na to, po kateri metodi obračunavamo skrite rezerve/bremena, ki bodo pripoznana v SBS, se razlikuje tudi vrednost, po kateri bo prikazan manjšinski kapital. Po metodi poštene vrednosti bo ta prikazan po pošteni, v primeru uporabe metode knjigovodske vrednosti pa bo prikazan po knjigovodski vrednosti. Vendar glede na to, da prenovljeni SRS opredeljujejo le metodo knjigovodske vrednosti, morajo podjetja, v skladu z njimi, v SRI deleže manjšinskih lastnikov prikazati po knjigovodski vrednosti.
  Kot je bilo predhodno omenjeno, bodo MRS, po spremembah, ki se obetajo, dovoljevali le metodo poštene vrednosti. Tako bo, v skladu s tem, potrebno deleže manjšinskih lastnikov prikazati po pošteni in ne knjigovodski vrednosti. Na ta način se bo pojavila še ena razlika v postopkih izdelave SRI, kar bo povzročilo, da bodo trenutno veljavni SRS ter prenovljeni MRS kmalu v bistvenem neskladju glede izdelave SRI (Exposure Draft 3, 2002).

Pri nadaljnjih uskupinjevanjih kapitala, ki jih je potrebno izvesti v vsakem naslednjem obdobju je potrebno obračunati kakršnokoli spremembo deležev matičnega podjetja v odvisnem podjetju (dokup ali odprodaja deleža), hkrati pa je potrebno obračunavati tudi gibanje skritih rezerv/bremen, dobrega/slabega imena ter tudi delež v kapitalu manjšinskih lastnikov.

5.2.2 Uskupinjevanje medsebojnih poslov

Med podjetji v skupini se velikokrat razvije močno medsebojno poslovanje, tako da podjetja v skupini pogosto drug od drugega kupujejo različne proizvode ali storitve, ki predstavljajo zanje vstopne elemente v njihov poslovni proces. Medsebojno sodelovanje pa ni nujno omejeno le na prodajo proizvodov in storitev, zajema lahko tudi odobravanje posojil, prodajo rabljenih osnovnih sredstev in podobno.

5.2.2.1 Medsebojni prihodki ter odhodki

Z vidika skupine se prihodki oz. odhodki iz medsebojnih poslov obravnavajo kot prihodki in odhodki med posameznimi oddelki enega podjetja, zato jih je potrebno iz SRI izločiti. Izločanje poteka tako, da se prihodki obračunajo oz. pobotajo z ustreznimi odhodki oz. stroški, način pobotanja pa je odvisen od vrste izkaza poslovnega izida (v nadaljevanju IPI), ki jih podjetja v skupini uporabljajo (Vrankar, 1995, str. 100).
V določenih primerih se lahko dogodi, da posameznim prihodkom ne najdemo nasprotne postavke v stroških. Tak primer nastane npr. pri prodaji zalog proizvodov, saj pri podjetju kupcu takšen nakup pripelje do povečanja sredstev in ne povzroči stroškov. V tem primeru je potrebno prihodke obračunati s spremembo vrednosti zalog.

5.2.2.2 Nerealizirani poslovni izidi

Eden izmed izjemno pomembnih uskupinjevalnih postopkov, ki se nanaša na obračunavanje medsebojnih poslov, je izločanje nerealiziranih dobičkov in izgub. Izločanje nerealiziranih poslovnih izidov pomeni, da je potrebno iz sredstev, ki so nabavljeni pri drugih podjetjih v skupini, izločiti dobiček ali izgubo, ki jo je podjetje-prodajalec realiziral s prodajo sredstev drugemu podjetju v skupini. Dokler ta sredstva namreč ne zapustijo skupine, so dobički oz. izgube ustvarjeni s takšno prodajo z vidika skupine podjetij nedoseženi in zaradi tega nepriznani.

Postopek izločanja nerealiziranih poslovnih izidov je zahteven proces. Potrebno je ugotoviti, kolikšen je dobiček oz. izguba, ki je bil ustvarjen s prodajo sredstev med podjetji v skupini. Velikokrat se ti poslovni izidi določijo arbitrarno na podlagi povprečne marže, saj bi natančno računanje vmesnih izidov za vsako dobavo posebej povzročilo preveliko porabo časa in stroškov.

Pri izločanju nerealiziranih izidov je hkrati zelo pomembno, da se zavedamo vpliva, ki ga ima lahko takšno izločanje na poslovne izide skupine v naslednjih obdobjih. V primeru, ko posamezno podjetje v skupini proda drugemu določeno obrabljivo osnovno sredstvo, bo namreč izločitev vmesnega poslovnega izida vplivala tudi na strošek amortizacije, obračunan za to sredstvo, v naslednjih letih. Če je bilo tako sredstvo prodano z dobičkom, bo v naslednjih letih potrebno za vmesni dobiček zmanjšati odpisano vrednost sredstva, v nasprotnem primeru (ko je bilo sredstvo prodano z vmesno izgubo) pa povečati odpisano vrednost (Vrankar, 1995, str. 99).

5.2.2.3 Medsebojne terjatve ter obveznosti

Med uskupinjevalne postopke, ki se nanašajo na izločitev medsebojnih poslov, uvrščamo tudi izločitev terjatev in obveznosti. Na koncu obračunskega obdobja, ko se sestavlja SRI, so lahko določene postavke, ki se nanašajo na terjatve oz. obveznosti do podjetij v skupini še odprte. V takem primeru je potrebno, zaradi spoštovanja predpostavke enotnosti, terjatve in obveznosti do podjetij v skupini izločiti. V večini primerov naj bi jih bilo možno enostavno pobotati, vendar v praksi prihaja do situacij, ko obstaja določena razlika med zneskoma, ki ga ena podjetja prikazujejo kot terjatev in druga kot obveznost. Te razlike nastajajo zaradi različnih vzrokov (npr. napačna ali časovno neusklajena knjiženja, uporaba različnih metod vrednotenja sredstev in obveznosti, itd.) ter jih v literaturi delijo na prave in neprave razlike (Vrankar, 1995, str. 97). Vsekakor pa je potrebno razliko, ki med zneskoma obstaja, odkriti in jo tudi odpraviti (SRS, 2002, člen 5.29.).

5.2.3 Razmejevanje davka pri uskupinjevanju

Razmejevanje davka iz dobička naj bi se opravljalo iz razloga, ker se dobički, ugotovljeni po davčni zakonodaji, velikokrat razlikujejo od ugotovljenega računovodskega dobička. S tega razloga prihaja tudi do tega, da davek od dobička, izračunan na podlagi davčnih izkazov, ni enak davku od dobička, ki bi se obračunal na podlagi poslovnih računovodskih izkazov. Namen razmejevanja davkov je tako odpraviti nastalo razliko in v skladu s tem obračunati davek na dobiček na podlagi poslovnih računovodskih izkazih in ne na podlagi davčne zakonodaje. Takšno obračunavanje bi povzročilo, da bi se pripoznavale z vidika podjetja rezervacije oz. terjatve do davčne uprave. Če bi bil namreč poslovni dobiček manjši od davčnega, bi bil hkrati s tem manjši tudi davek, obračunan na podlagi dobička, ugotovljenega v poslovnih računovodskih izkazih podjetja. V skladu s tem bi z vidika podjetja nastala terjatev do davčne uprave. Če pa bi bil poslovni dobiček večji od davčno ugotovljenega, bi moralo podjetje prihodnje davčne obremenitve predvideti v obliki rezervacij za davke. Pogoj za oblikovanje omenjenih rezervacij oziroma terjatev pa je, da so razlike med ugotovljenim poslovnim dobičkom in davčnim dobičkom začasne, torej da je velikost celotne davčne obremenitve v obdobju nespremenjena (Vrankar, 2002a, str. 3).

6 Sorazmerna metoda uskupinjevanja

Sorazmerna metoda uskupinjevanja je v okviru prenovljenih SRS opredeljena kot metoda za zajemanje skupaj obvladovanih podjetij v skupinske računovodske izkaze[10]. Kot posebna metoda uskupinjevanja je relativno nova, kar se kaže tudi v tem, da je bila v MRS opredeljena šele s sprejetjem MRS 31 v novembru leta 1990. Ne glede na to, da ta standard priporoča sorazmerno metodo uskupinjevanja za uskupinjevanje skupaj obvladovanih podjetij, se v svetu, z izjemo Nizozemske in v Francije, zaenkrat ta metoda ni bistveno uveljavila. Še največkrat se uporablja za uskupinjevanje skupaj obvladovanih podjetij, ki poslujejo v naftni panogi, v ostalih primerih pa jo večinoma nadomešča uporaba kapitalske metode (Sutton, 2000, str. 446).

Sorazmerna metoda uskupinjevanja izhaja iz interesne teorije uskupinjevanja in njena bistvena značilnost je, da se v SRI vključi sorazmeren del posameznih sredstev, obveznosti ter prihodkov in odhodkov, ki je enak deležu matičnega podjetja v kapitalu skupaj obvladovanega podjetja (Vrankar, 1995, str. 20). Kot že samo ime pove, je takšno podjetje soobvladovano s strani več podvižnikov in matično podjetje, kot eden izmed podvižnikov, ima v takem podjetju pomemben, toda ne prevladujoč vpliv, ki hkrati tudi ne more biti enostransko nadvladan s strani drugega podvižnika. Iz tega seveda sledi, da popolno uskupinjevanje ne bi bilo primerno, saj matično podjetje vodi takšno podjetje skupaj z drugimi podvižniki. Uporaba sorazmerne metode pa nam, s sorazmernim vključevanjem sredstev/obveznosti ter prihodkov/odhodov omogoča prikazati, da celotno skupaj obvladovano podjetje ne spada h gospodarski celoti skupine, hkrati pa nam, v primerjavi s kapitalsko metodo uskupinjevanja, premoženjsko in finančno stanje ter uspešnost poslovanja skupine podjetij prikaže na bolj razčlenjen in s tem bolj kakovosten način (Vrankar, 1995, str. 20). To je tudi največja prednost sorazmerne metode, ki jo strokovnjaki poudarjajo, vendar pa hkrati na drugi strani opozarjajo tudi na slabosti, ki jih ima takšen način uskupinjevanja. Njihova kritika sorazmerne metode izhaja iz prepričanja, da v SRI ni možno enačiti in seštevati sredstev/obveznosti ter prihodkov/odhodkov odvisnih podjetij s sorazmernim delom posameznih kategorij skupaj obvladovanih podjetij. Tako npr. naj ne bi bilo možno enačiti 1 mio SIT vrednega sredstva, ki je v lasti podjetja, v katerem ima matično podjetje 100 % kapitalski delež z 2 mio SIT vrednim sredstvom, ki je v lasti skupaj obvladovanega podjetja, v katerem ima matično podjetje 50 % delež. Ne glede na to, da bi bili v SBS zajeti obe sredstvi v vrednosti 1 mio SIT, naj bi, z vidika matičnega podjetja, obstajala med njima bistvena razlika glede možnosti razpolaganja (Sutton, 2000, str. 445).

Sam postopek uskupinjevanja v skladu s to metodo je po vsebinski plati enak postopku uskupinjevanja po nakupni metodi popolnega uskupinjevanja, s to razliko, da so sredstva/obveznosti ter prihodki/odhodki zajeti le v sorazmernem delu, ki je določen z deležem matičnega podjetja v kapitalu skupaj obvladovanega podjetja. Posledica tega so tudi

[10] Prenovljeni SRS, kot tudi MRS in 7. smernica EU za uskupinjevanje skupaj obvladovanih podjetij omogočajo tudi uporabo kapitalske metode.

določene manjše razlike med obema metodama pri uskupinjevalnih postopkih. Pri uskupinjevanju kapitala se tako ne izračunava in ne prikazuje deležev manjšinskih lastnikov, terjatve in obveznosti iz medsebojnega poslovanja se izločajo le v sorazmernem delu, podobno tudi neiztrženi dobički/izgube ter prihodki in odhodki (Vrankar, 2002, str. 32).

7 Kapitalska metoda uskupinjevanja

Prenovljeni SRS opredeljujejo skupino podjetij, za katere je potrebno sestaviti SRI, širše kot predhodni. Določajo namreč, da je v SRI potrebno zajeti tudi pridružena in skupaj obvladovana podjetja ter jih vključiti vanje po kapitalski metodi[11,12]. Kapitalska metoda uskupinjevanja je opredeljena tudi v 9. točki uvoda k novim SRS in sicer na način, da to ni metoda uskupinjevanja v pravem pomenu besede, temveč le posebna metoda vrednotenja in izkazovanja razmerij do pridruženih podjetij v skupinskih računovodskih izkazih. Razlog za tako opredelitev izhaja iz same značilnosti te metode, po kateri se v SRI ne vključujejo posamezna sredstva in obveznosti pridruženega podjetja, temveč se delež matičnega podjetja v kapitalu pridruženega podjetja vsako leto na novo ovrednoti in izkaže v samostojni bilančni postavki. To je tudi razlog, da se kapitalsko metodo uskupinjevanja pogosto navaja tudi kot metoda enovrstičnega uskupinjevanja (one-line consolidation) (Vrankar, 2002, str. 36).

Ne glede na to, da se kapitalska metoda uskupinjevanja od ostalih dveh metod uskupinjevanja precej razlikuje, pa je tako kot pri predhodno navedenih metodah uskupinjevanja tudi pri kapitalski potrebno ob prvem uskupinjevanju ugotoviti morebitno razliko med nabavno vrednostjo deleža in sorazmernim delom knjigovodske vrednosti čistega premoženja pridruženega podjetja. Ta razlika se lahko nanaša na skrite rezerve/bremena in/ali na dobro/slabo ime. Pomembnost določitve te razlike se nanaša na dejstvo, da bo potrebno v naslednjih obdobjih to razliko tudi ustrezno obračunavati, kar bo vplivalo na izkazano vrednost deleža v pridruženem podjetju. V skladu s prenovljenimi SRS se vrednost deleža v pridruženem podjetju v skladu s kapitalsko metodo uskupinjevanja obračunava na sledeči način (SRS, 2002, 9. točka uvoda):

Nabavna vrednost deleža oz. vrednost deleža na začetku leta
+sorazmerni del čistega dobička
-sorazmerni del čiste izgube
-prejeta izplačila čistega dobička
-amortiza. preračunanih pozitivnih razlik
-amortiza. dobrega imena
+sprostitev slabega imena

[11] Pri uskupinjevanju skupaj usmerjanih podjetij ima matično podjetje, v skladu z novimi SRS, možnost izbrati tudi sorazmerno metodo uskupinjevanja.
[12] Uskupinjevanje po kapitalski metodi ni dovoljeno v primeru, ko se takšna naložba pridobi in poseduje z namenom, da se bo v bližnji prihodnosti odtujila, oziroma kadar podjetje posluje v okviru strogih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njegovo zmožnost prenesti sredstva na naložbenika (SRS, 2002, 9. točka uvoda).

Če pridruženo podjetje posluje slabo, se bo tako, v skladu z zgornjo formulo, vrednost deleža matičnega podjetja v pridruženem podjetju postopoma zmanjševala in lahko se zgodi, da postane sčasoma tudi negativna. To seveda pomeni, da bi moralo matično podjetje v SRI svojo naložbo v pridruženo podjetje vnesti z negativno vrednostjo, vendar se v literaturi namesto tega določa, da se v takšnem primeru v SRI naložba izkazuje z vrednostjo 0, ki naj se poveča šele takrat, ko prihodnji dobički pokrijejo neobračunane izgube (Vrankar, 2002, str. 37).

Pri preučevanju kapitalske metode uskupinjevanja se mi je pojavila dilema ali sta kapitalska metoda uskupinjevanja ter kapitalska metoda, po kateri mora obvladujoče podjetje v svojih posamičnih RI vrednotiti dolgoročne finančne naložbe v kapital pridruženih (ter tudi odvisnih) podjetjih enaki, torej ali v obeh primerih obračunavanje poteka na enak način. M. Vrankar trdi, da prenovljeni SRS določajo, da je potrebno že v posamičnih RI obračunati tudi amortizacijo preračunanih razlik, pripisanih posameznim sredstvom, amortizacijo dobrega imena ter sprostitev slabega imena (Vrankar, 2002, str. 38). V prenovljenih SRS je v okviru 3. standarda, ki obravnava dolgoročne finančne naložbe, opredeljena kapitalska metoda vrednotenja dolgoročnih finančnih naložb. Tako prenovljeni SRS pravijo, da mora

"obvladujoče podjetje v svojih računovodskih izkazih vrednotiti dolgoročne finančne naložbe v kapital odvisnih in pridruženih podjetij, ki so zajete v skupinske računovodske izkaze, po kapitalski metodi, tako da se letno povečujejo za tisti del čistega dobička odvisnih podjetij, ki pripada obvladujočemu podjetju. Za učinek prevrednotenja se poveča prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi z dolgoročnimi finančnimi naložbami, lahko pa se podjetje tudi odloči, da za učinek prevrednotenja poveča finančne prihodke. Kasneje prejeti deleži v dobičku zmanjšujejo prvotno izkazano povečanje finančne naložbe na podlagi udeležbe v dobičku" (SRS, 2002, točka 3.26.).

Zgornja opredelitev kapitalske metode vrednotenja naložb v posamičnih izkazih v skladu s prenovljenimi SRS tako ne vsebuje nobene določbe o obračunu amortizacije razlik, pripisanih posameznim sredstvom, ter amortizaciji oz. črpanju dobrega/slabega imena v posamičnih računovodskih izkazih. Dejstvo pa je, da je ta metoda v MRS, ki predstavljajo okvir prenovljenih SRS, opredeljena tako, da je že v posamičnih računovodskih izkazih predvideno obračunavanje navedenih razlik. Glede na to, da se v skladu z 2. točko uvoda v nove SRS mednarodni računovodski standardi smatrajo kot informacija o strokovnih dosežkih, bi bilo možno že v posamičnih računovodskih izkazih obračunavati navedene razlike, vsekakor pa jih je potrebno obračunati v skupinskih izkazih (Odar, 2003, str. 43).

Na tem mestu lahko hkrati izpostavim še eno razliko med MRS ter prenovljenimi SRS glede kapitalske metode uskupinjevanja. MRS določajo, da je potrebno tudi pri uporabi kapitalske metode uskupinjevanja opraviti postopek izločanja nerealiziranih poslovnih izidov, ki so nastali pri poslovanju s pridruženimi podjetji. Na drugi strani SRS glede izločanja

nerealiziranih poslovnih izidov pri poslih s pridruženimi podjetji ne določajo ničesar, torej ga očitno tudi ni potrebno opraviti.

Z opisom kapitalske metode uskupinjevanja sem tako zaključil prvi del diplomske naloge, v katerem je bil predstavljen splošen okvir uskupinjevanja ter hkrati tudi metode, ki so se razvile za uskupinjevanje podjetij. Za zaključek tega dela so tako na spodnji sliki prikazane vse metode uskupinjevanja, ki se uporabljajo za uskupinjevanje posameznih vrst podjetij, prečrtane pa so tiste, ki v prenovljenih SRS niso opredeljene ter jih tako slovenska podjetja, ki so zavezana k sestavljanju SRI ne morejo uporabljati.

Slika 2: Metode uskupinjevanja, dovoljene v skladu s prenovljenimi SRS

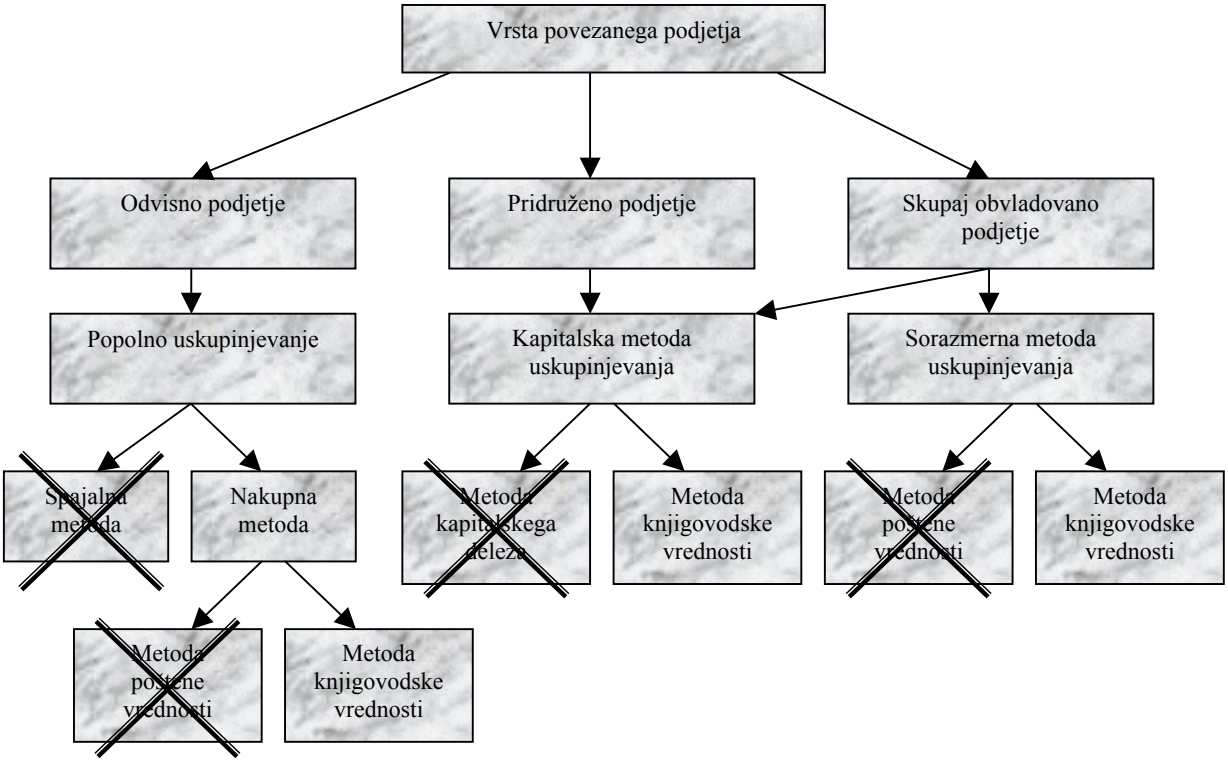

Vir: Turk et al., 1999, str. 408 ter lastna obdelava

8 Praktični primer izdelave SRI

Pri izbiri teme diplomskega dela sem pozornost namenil tudi temu, da bi bila izbrana tema čim bolj povezana s prakso. Na ta način bi lahko namreč znanje, ki bi si ga pridobil oz. poglobil s pisanjem diplomskega dela, preizkusil in uporabil v praksi ter tako v diplomskem delu predstavil tudi praktični vidik obravnavane teme. V nadaljevanju bom tako predstavil izdelavo SRI, s katero sem se ukvarjal v času pisanja tega diplomskega dela. Kot član revizijske ekipe sem namreč dobil dostop do potrebnih podatkov za predstavitev izdelave SRI. Matično podjetje je hkrati soglašalo z uporabo podatkov za potrebe mojega diplomskega dela, pri tem pa imena zajetih podjetij ne bodo razkrita.

Matično podjetje je družba z omejeno odgovornostjo, ki je bila ustanovljena leta 1989 ter je v lasti 5 podjetnikov. Njena osnovna dejavnost je poslovno svetovanje ter opravljanje tržnih storitev, pri čimer te storitve ponuja in trži izključno na slovenskem trgu. S podobno dejavnostjo se ukvarja tudi hčerinsko podjetje, ki ga je matično podjetje ustanovilo leta 1995. Matično podjetje je takrat predvidevalo, da si bo s storitvami, ki jih ponuja ter s storitvami, ki jih ponuja njeno hčerinsko podjetje pridobilo del trga, kar bi bila podlaga za prihodnjo rast podjetja. V zadnjih letih pa je na trgu prišlo do občutne zaostritve razmer, saj se je konkurenca močno okrepila. Tako je število klientov postopoma začelo padati, kar se je odrazilo tudi v slabšem poslovanju in lahko rečemo da je matično podjetje v zadnjih letih padlo v krizo. S tega razloga so se lastniki odločili, da bodo izboljšanje ter rast obsega poslovanja poskušali doseči z razširitvijo v druge dejavnosti - odločili so se torej za nekakšno strategijo diverzifikacije poslovanja. Pri tem so sprejeli odločitev, da bodo svoj vstop v druge dejavnosti opravili na podlagi nakupa drugih podjetij. Tako so v letu 2001 opravili nakup 3 podjetij, v katerih je matično podjetje videlo potencial za njihovo uspešno poslovanje v prihodnosti. Matično podjetje je tako konec leta 2001 imelo večinski kapitalski delež v svojem hčerinskem podjetju, ki ga je ustanovilo leta 1995 ter v 3 na novo kupljenih podjetij, hkrati pa je imelo tudi pomemben kapitalski delež (49 %) v podjetju, katerega solastnik je postalo leta 1998 v okviru postopka prisilne poravnave. V tem postopku je matično podjetje konvertiralo svoje terjatve v solastniški delež tega podjetja.

Matično podjetje je v preteklosti že sestavljalo SRI, pri čemer so se ti nanašali le na matično in od nje odvisno podjetje, ki ga je matično podjetje ustanovilo leta 1995 in je v njeni 100 % lasti. V letu 2002 pa je prišlo do nekaterih bistvenih sprememb, ki jih je bilo potrebno pri izdelavi SRI za leto 2002 upoštevati. Matično podjetje je konec leta 2001 opravilo nakup 3 podjetij, v katerih je pridobilo večinski delež, in ki v SRI za leto 2001 še niso bila vključena. Druga bistvena sprememba pa se nanaša na spremembo SRS. S 1.1. 2002 so stopili v veljavo prenovljeni SRS, v katerih je skupina podjetij, za katere je potrebno izdelati SRI, opredeljena drugače kot do tedaj. Ob upoštevanju teh sprememb je bilo tako na začetku najprej potrebno opredeliti podjetja, ki bodo vključena v uskupinjevanje ter s tem tudi metode uskupinjevanja, ki se bodo uporabile za uskupinjevanje posameznih podjetij.

8.1 Opredelitev skupine

Ob upoštevanju zgoraj navedenih sprememb smo ugotovili, da bo potrebno v uskupinjevanje vključiti 7 podjetij in sicer, matično podjetje ter s strani matičnega podjetja ustanovljeno in od njega odvisno podjetje, 3 na novo kupljena (odvisna) podjetja, pri katerem je imelo eno izmed njih tudi svoje odvisno podjetje, ter podjetje, v katerem ima matično podjetje 49 % delež (pridruženo podjetje), in ki ga je bilo, zaradi sprememb SRS, po novem potrebno prav tako vključiti v skupino podjetij. Na podlagi tega je sledilo, da se bodo vsa odvisna podjetja uskupinjevala v skladu z nakupno metodo popolnega uskupinjevanja, pridruženo podjetje pa se bo uskupinjevalo v skladu s kapitalsko metodo uskupinjevanja.

Pri pregledovanju dokumentov v okviru revizijskega pregleda pa je prišlo do novih odkritij, ki so se nanašala na podjetje, v katerem ima matično podjetje 49 % delež. Revizor je namreč pri pregledu knjige delničarjev pridruženega podjetja ugotovil, da je nekaj odstoten lastnik tega podjetja tudi direktor matičnega podjetja, za katerega smo sestavljali SRI. To je seveda močno spremenilo začetno stališče, da se bo to podjetje uskupinjevalo na podlagi kapitalske metode uskupinjevanja. V skladu s 3. odstavkom 53. člena ZGD je namreč to podjetje potrebno obravnavati kot odvisno in ne kot pridruženo podjetje. Tako je ta sprememba vplivala na izbiro nakupne metode popolnega uskupinjevanja, ki smo jo uporabili pri uskupinjevanju tega podjetja namesto kapitalske metode. Da bi bila sestava skupine bolj pregledna bom skupino predstavil tudi grafično, zraven pa bo naveden tudi delež matičnega podjetja v vsakem podjetju.

Slika 3: Sestava skupine podjetij

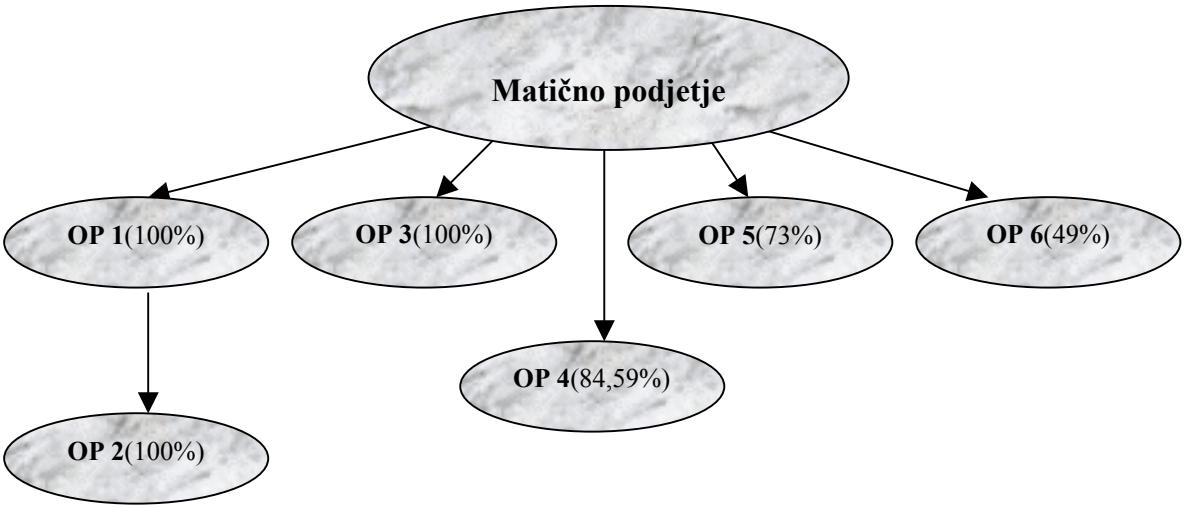

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

8.2 Uskupinjevalni postopki

8.2.1 Uskupinjevanje kapitala

Ko je bila skupina podjetij določena, je sledilo uskupinjevanje kapitala, s katerim so se izločili DFN in ustrezni sorazmerni del kapitala odvisnega podjetja, ki je v rokah matičnega podjetja. Pri tem moram poudariti, da matično podjetje pri nakupu novih podjetij ni ugotavljalo skritih rezerv oziroma bremen, kar je pomenilo, da se tudi pri uskupinjevanju kapitala le teh ni upoštevalo. To je seveda v določeni meri zmanjšalo zahtevnost uskupinjevanja, in sicer s tega stališča, da ni bilo potrebno paziti na ustrezno obračunavanje oz. porabo skritih rezerv/bremen. Pri uskupinjevanju kapitala bom za vsako odvisno podjetje uskupinjevanje predstavil posebej, tako da bo ta postopek izdelave SRI bolj pregleden.

8.2.1.1 Uskupinjevanje kapitala za OP-1

Odvisno podjetje 1 je eno izmed podjetij, ki ga je matično podjetje kupilo konec leta 2001 in takrat postalo edini lastnik tega podjetja. Kot je že bilo omenjeno, matično podjetje tega podjetja ni vključilo v SRI za leto 2001, temveč se je odločilo, da ga bo prvič vključilo v skupinske izkaze v letu 2002. Tako je bilo v letu 2002 potrebno opraviti tudi t.i. prvo uskupinjevanje kapitala, s katerim se ugotovi morebitna razlika med nabavno vrednostjo in knjigovodsko vrednostjo sorazmernega dela kapitala oziroma t.i. razlika iz uskupinjevanja.

Tabela 2: Prvo uskupinjevanje kapitala za OP-1

	v 1000 SIT	
Besedilo	V breme	V dobro
Obračun naložbe s kapitalom	**4.962**	**- 28.544**
Naložba - nabavna vrednost	4.962	
Osnovni kapital		2.764
Prenesena izguba preteklih let		- 31.308
Razlika iz uskupinjevanja		*33.506*
Dobro ime	33.506	

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

Iz zgornje tabele je tako razvidno, da je matično podjetje v zvezi z naložbo v to podjetje ugotovilo razliko iz uskupinjevanja v višini 33.506.000 SIT. Tako velika razlika iz uskupinjevanja je bila posledica negativnega kapitala OP-1, ki je v začetku leta 2002 znašal -28.544.000 SIT[13]. Ker podjetje ni ugotavljalo skritih rezerv/bremen, je to pomenilo, da se bo celotna razlika iz uskupinjevanja pripisala dobremu imenu, ki se bo amortiziralo v naslednjih 5 letih. Stanje kot je prikazano v zgornji tabeli je veljalo za začetek leta 2002 in izločitve v

[13] V skladu z Zakonom o finančnem poslovanju se tako podjetje smatra za kapitalsko neustrezno, saj prenesena izguba presega polovico osnovnega kapitala podjetja. Glede na to bo potrebno kapitalsko neustreznost podjetja odpraviti s sprejetjem določenih ukrepov (npr. dokapitalizacija podjetja).

skladu z zgornjo tabelo bi bile primerne za izdelavo SBS na dan 1. 1. 2002. Tekom leta 2002 je namreč prišlo do sprememb, ki jih je bilo potrebno, v zvezi s tem podjetjem, upoštevati pri uskupinjevanju kapitala za leto 2002.
OP-1 je v letu 2002 poslovalo z izgubo, ki je dosegla 12.388.000 SIT. Po SRS je matično podjetje moralo, v skladu s kapitalsko metodo vrednotenja DFN, v svojih RI prevrednotiti DFN v to podjetje in tako pripoznati izgubo tega podjetja. Pri tem je matično podjetje v svojih knjigah naredilo tole knjižbo (zneski so v 1000 SIT).

Slika 4:Prevrednotenje finančne naložbe v OP-1

Popravek vrednosti DFN	Prevrednotovalni finan. odh.
4.962	4.962

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

Pri tem se lahko pojavlja vprašanje, zakaj ni matično podjetje v svojih RI knjižilo celotne izgube odvisnega podjetja. To izhaja iz dejstva, da je bila začetna vrednost te naložbe v RI matičnega podjetja izkazana v višini 4.962.000 SIT in ker matično podjetje v svojih RI ne more imeti naložbe izkazane z negativno vrednostjo je lahko pripoznalo le del izgube odvisnega podjetja. S takšno knjižbo je tako matično podjetje to naložbo prevrednotilo na vrednost 0.

Na podlagi zgornjih navedb imamo sedaj vse potrebne informacije za uskupinjevanje kapitala za OP-1 in v spodnji tabeli bodo prikazane vse izločitve, ki so bile za uskupinjevanje kapitala potrebne.

Tabela 3: Uskupinjevanje kapitala za OP-1

	v 1000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-1 - nabavna vrednost	4.962			4.962[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-1 v letu 2002		4.962	4.962[2]	
Dobro ime			33.506[1]	6.701[3]
Osnovni kapital OP-1		2.764	2.764[1]	
Prenesena izguba preteklih let OP-1		- 31.308	- 31.308[1]	
Poslovni izid tekočega leta OP-1		- 12.388		
Poslovni izid tekočega leta matičnega podjetja		3.011	6.701[3]	4.962[2]

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-1 ter lastna obdelava, 2003.

Iz zgornje tabele je razvidno, da je bilo uskupinjevanje kapitala pri OP-1 sestavljeno iz treh sklopov izločitev. Prvi sklop predstavlja prvotne izločitve, ki so nastale pri t.i. prvem uskupinjevanju kapitala, nato pa so bile te izločitve dopolnjene še z drugim in tretjim sklopom izločitev. Drugi sklop izločitev je bil potreben, da se je izločilo zajetje dela izgube OP-1 iz poslovnega izida matičnega podjetja. Če te izločitve ne bi bilo, bi ta del izgube obremenjeval poslovni izid matičnega podjetja, hkrati pa bi bil zajet v SRI tudi s poslovnim izidom odvisnega podjetja. Tretji sklop izločitev pa je bil potreben zaradi amortizacije dobrega imena, ki je bilo ugotovljeno pri prvem uskupinjevanju in za katerega je bilo dogovorjeno, da se bo odpisalo v petih letih. Tako je obračunana amortizacija dobrega imena v višini 6.701.000 SIT (33.506.000*0,2=6.701.000) bremenila poslovni izid skupine za leto 2002.

8.2.1.2 Uskupinjevanje kapitala za OP-2

OP-2 je postalo odvisno od matičnega podjetja s tem, ko je matično podjetje postalo 100 % lastnik OP-1, ki je ustanovitelj in hkrati 100 % lastnik OP-2. Ker je OP-1 ustanovitelj OP-2, je razumljivo, da pri tej naložbi ni prišlo do pojava dobrega/slabega imena. Tako je bilo uskupinjevanje kapitala, ki se je nanašala na OP-2, enostavno. Kapital OP-2 je v začetku leta 2002 znašal 96.680.000 SIT in v takšni višini je imelo OP-1 tudi ovrednoteno svojo naložbo v temu podjetju. V letu 2002 je OP-2 poslovalo z dobičkom v višini 1.695.000 SIT, OP-1 pa je moralo v skladu s kapitalsko metodo vrednotenja prevrednotiti svojo naložbo. To je storilo s sledečo knjižbo (v 1.000 SIT).

Slika 5: Prevrednotenje finančne naložbe v OP-2

Popravek vrednosti DFN	
1.610	

Posebni prevr. popravek K	
	1.610

Vir: Poslovne knjige OP-1, 2003.

Takoj lahko ugotovimo, da je moralo priti do določene napake, saj je OP-2 leto 2002 končalo z 1.695.000 SIT dobička, OP-1 pa je svojo finančno naložbo prevrednotilo le za 1.610.000 SIT. Razlika je izhajala iz tega, da je OP-2 5 % dobička tekočega leta namenila za oblikovanje zakonskih rezerv iz dobička, kar je pripeljalo do tega, da je bilo preostalega dobička za 1.610.000 SIT. Ta preostali dobiček pa je bil podlaga, na kateri so v OP-1 prevrednotili svojo naložbo v to podjetje. Revizor je pri pregledu odkril to napako in zahteval, da se jo odpravi ter da OP-1 na zgoraj navedena konta doknjiži še 85.000 SIT. Tako je bilo uskupinjevanje kapitala za OP-2 sledeče:

Tabela 4: Uskupinjevanje kapitala za OP-2

	v 1000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-2 na začetku leta 2002	96.680			96.680[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-2 v letu 2002	1.695			1.695[2]
Osnovni kapital OP-2		9.022	9.022[1]	
Preneseni čisti dobiček OP-2		58.895	58.895[1]	
Spl.prev. popravek kapitala OP-2		28.763	28.763[1]	
Poslovni izid tekočega leta OP-2		1.610		
Zakonske rezerve iz dobička OP-2		85		
Posebni prev. popravek kapitala OP-1		1.695	1.695[2]	

Vir: Poslovne knjige OP-1 in OP-2 ter lastna obdelava, 2003.

Prvi sklop izločitev predstavlja izločitve, ki se nanašajo na prvo uskupinjevanje kapitala, drugi sklop izločitev pa predstavlja izločitev poslovnega izida OP-2 iz postavke "Posebni prevrednotovalni popravek kapitala", kamor je OP-1 v svojih RI knjižilo pripoznanje dobička OP-2 za leto 2002.

8.2.1.3 Uskupinjevanje kapitala za OP-3

OP-3 je podjetje, ki ga je matično podjetje pred nekaj leti ustanovilo in je tudi njegov edini lastnik. Kapital OP-3 je na začetku leta 2002 znašal 75.271.000 SIT, v letu 2002 pa je to podjetje poslovalo z izgubo v višini 567.000 SIT. V skladu s kapitalsko metodo vrednotenja naložb je matično podjetje prevrednotilo naložbo v to podjetje, in sicer tako, da je pripoznalo v svojih RI prevrednotovalne finančne odhodke. Tako je bilo uskupinjevanje kapitala za to podjetje sledeče:

Tabela 5: Uskupinjevanje kapitala za OP-3

	v 1000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-3 v začetku leta 2002	75.271			75.271[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-3 v letu 2002		567	567[2]	
Osnovni kapital OP-3		16.500	16.500[1]	
Preneseni čisti dobiček OP-3		49.227	49.227[1]	
Spl.prev.pop.kap. OP-3		9.544	9.544[1]	
Poslovni izid tekočega leta OP-3		- 567		
Poslovni izid tekočega leta matičnega podjetja		3.011		567[2]

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-3 ter lastna obdelava, 2003.

8.2.1.4 Uskupinjevanje kapitala za OP-4

Matično podjetje je OP-4 kupilo konec leta 2001 in postalo njegov 84,59 % lastnik. Takrat se je tudi odločilo, da ga bo prvič uskupinilo v letu 2002. Tako se je na začetku leta 2002

opravilo prvo uskupinjevanje kapitala in glede na to, da matično podjetje ni 100 % lastnik OP-4 se je v tem primeru pri prvem uskupinjevanju kapitala obračunal tudi manjšinski delež.

Tabela 6: Prvo uskupinjevaje kapitala za OP-4

	v 1000 SIT	
Besedilo	V breme	V dobro
Obračun naložbe s kapitalom	**1.500**	**- 4**
Naložba - nabavna vrednost	1.500	
Osnovni kapital (84,59%)		2.110
Prenesena izguba preteklih let (84,59%)		- 3.492
Spl. prevred.popr. kapitala (84,59%)		1.378
Razlika iz uskupinjevanja		*1.504*
Dobro ime	1.504	
Obračun manjšinskega kapitala		
Osnovni kapital (15,41%)	384	
Prenesena izguba preteklih let (15,41%)	- 636	
Spl. prevred.popr. kapitala (15,41%)	251	
Manjšinski kapital (15,41%)		- 1

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

V letu 2002 je OP-4 poslovalo z izgubo v višini 2.563.000 SIT. Zaradi kapitalskega vrednotenja naložbe je moralo matično podjetje prevrednotiti to naložbo in v skladu s tem je ravnalo enako kot pri prevrednotenju naložbe v OP-1. V višini 1.500.000 SIT je popravilo vrednost naložbe ter v svojih RI knjižilo v tej višini tudi prevrednotovalne finančne odhodke. Uskupinjevanje kapitala je tako potekalo na sledeči način.

Tabela 7: Uskupinjevanje kapitala za OP-4

	v 1.000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-4	1.500			1.500[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-4 v letu 2002		1.500	1.500[2]	
Dobro ime			1.504[1]	301[3]
Osnovni kapital OP-4		2.494	2.494[1]	
Prenesena izguba preteklih let OP-4		- 4.128	- 4.128[1]	
Spl.prevred.popr. kapitala OP-4		1.629	1.629[1]	
Poslovni izid tekočega leta OP-4		- 2.563	- 395[4]	
Poslovni izid tekočega leta matičnega podjetja		3.011	301[3]	1.500[2]
Manjšinski kapital (15,41%)				- 396[1,4]

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-4 ter lastna obdelava, 2003.

Prvi sklop izločitev se nanaša na izločitve, do katerih je prišlo na podlagi prvega uskupinjevanja kapitala. Pri tem je bilo obračunano dobro ime v višini 1.504.000 SIT ter tudi manjšinski kapital, katerega vrednost je bila -1.000 SIT. Drugi sklop izločitev se nanaša na izločitev dela izgube OP-4 iz poslovnega izida matičnega podjetja, tretji sklop na amortizacijo dobrega imena, ugotovljenega v zvezi z naložbo v OP-4, četrti sklop izločitev pa predstavlja obračun in izločitev dela poslovnega izida OP-4, ki je pripadel manjšinskim lastnikom (-2.563.000*0,1541= -395.000).

8.2.1.5 Uskupinjevanje kapitala za OP-5

OP-5 je bilo izmed podjetij, ki jih je matično podjetje kupilo konec leta 2001 (postalo je 73 % lastnik) in se odločilo, da jih bo prvič vključilo v SRI v letu 2002. Spodnja tabela nam prikazuje prvo uskupinjevanje kapitala povezano s tem podjetjem.

Tabela 8: Prvo uskupinjevaje kapitala za OP-5

	v 1000 SIT	
Besedilo	V breme	V dobro
Obračun naložbe s kapitalom	**3.496**	**5.453**
Naložba - nabavna vrednost	3.496	
Osnovni kapital (73%)		1.293
Preneseni čisti dobiček (73%)		2.778
Splošni prevred. popravek kapitala (73%)		1.382
Razlika iz uskupinjevanja	*1.957*	
Slabo ime		1.957
Obračun manjšinskega kapitala		
Osnovni kapital (27%)	479	
Preneseni čisti dobiček (27%)	1.027	
Splošni prevred. popravek kapitala (27%)	511	
Manjšinski kapital(27%)		2.017

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

Glede na to, da je OP-5 v letu 2002 ustvarilo 545.000 SIT dobička pred oblikovanjem rezerv iz dobička, je matično podjetje v svojih RI upoštevalo prevrednotenje naložbe v OP-5 ter hkrati pripoznalo posebni prevrednotovalni popravek kapitala v višini 398.000 SIT (545.000 *0,73). Tako je uskupinjevanje kapitala potekalo na sledeči način:

Tabela 9: Uskupinjevaje kapitala za OP-5

	v 1000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-5	3.496			3.496[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-5 v letu 2002	398			398[2]
Osnovni kapital OP-5		1.772	1.772[1]	
Preneseni čisti dobiček OP-5		3.805	3.805[1]	
Splošni prevr. popravek kapitala OP-5		1.893	1.893[1]	
Zakonske rezerve OP-5 iz dobička tekočega leta		27	7[3]	
Nerazdeljeni poslovni izid tekočega leta OP-5		518	140[3]	
Nerazdeljeni poslovni izid tekočega leta matičnega podj.		3.011		391[4]
Posebni prevre. popravek kapitala matičnega podjetja		50.185	398[2]	
Manjšinski kapital (27%)				2.164[1,3]
Slabo ime			391[4]	1.957[1]

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-5 ter lastna obdelava, 2003.

Izločitve označene s številko 1 predstavljajo izločitve, do katerih je prišlo na podlagi prvega uskupinjevanja kapitala. Pri tej je bilo ugotovljeno tudi slabo ime v zvezi s to naložbo, hkrati

pa je bil obračunan tudi kapital, ki se nanaša na manjšinske lastnike. Drugi sklop izločitev se nanaša na izločitev dela dobička OP-5 (73 %) iz posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala matičnega podjetja, saj se je tako preprečilo dvojno upoštevanje tega dela dobička v SRI. Izločitve št. 3 predstavljajo izločitve v zvezi v manjšinskim kapitalom. Zaradi 27 % udeležbe v kapitalu OP-5 je 27 % ugotovljenega poslovnega izida za leto 2002 pripadlo manjšinskim lastnikom. Ker pa so bile iz poslovnega izida leta 2002 oblikovane tudi zakonske rezerve iz dobička, je bilo potrebno izločiti del, ki se nanaša na manjšinske lastnike in ki ne pripada skupini, tako iz preostalega poslovnega izida kakor tudi iz oblikovanih zakonskih rezerv. Četrti sklop izločitev predstavlja črpanje slabega imena, za katerega je bilo dogovorjeno, da se ga bo v petih letih preneslo v prihodke.

8.2.1.6 Uskupinjevanje kapitala za OP-6

Za OP-6 je najprej veljalo, da se bo uskupinjevalo v skladu s kapitalsko metodo uskupinjevanja, saj naj bi šlo za pridruženo in ne odvisno podjetje. Zaradi prej omenjenih odkritij, pa je revizor zahteval, da se to podjetje opredeli kot odvisno in se ga v skladu s tem uskupinjuje po nakupni metodi popolnega uskupinjevanja. Ne glede na to ali bi bilo OP-6 opredeljeno kot pridruženo ali kot odvisno, bi v vsakem primeru v letu 2002 morali opraviti prvo uskupinjevanje kapitala[14]. Prvo uskupinjevanje kapitala v zvezi s OP-6 nam prikazuje spodnja tabela.

Tabela 10: Prvo uskupinjevanje kapitala za OP-6

	v 1000 SIT	
Besedilo	V breme	V dobro
Obračun naložbe s kapitalom	**2.602**	**488**
Naložba v OP-6	2.602	
Osnovni kapital OP-6 (49%)		1.305
Rezerve OP-6 (49%)		652
Prenesena izguba preteklih let OP-6 (49%)		- 2.766
Splošni prevr. popravek kapitala OP-6 (49%)		1.297
Razlika iz uskupinjevanja		*2.114*
Dobro ime	2.114	
Obračun manjšinskega kapitala		
Osnovni kapital OP-6 (51%)	1.359	
Rezerve OP-6 (51%)	678	
Prenesena izguba preteklih let OP-6 (51%)	- 2.879	
Splošni prevr. popravek kapitala OP-6 (51%)	1.350	
Manjšinski kapital (51%)		508

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja, 2003.

[14] Pred 1.1.2002, se pridružena podjetja pri nas niso smatrala za del skupine podjetij, za katere je bilo potrebno sestavljati SRI. Šele z uvedbo prenovljenih SRS z letom 2002 je potrebno tudi pridružena podjetja zajeti v uskupinjevanje, kar je pomenilo, da je bilo na začetku leta 2002 za ta podjetja potrebno opraviti prvo konsolidacijo kapitala.

OP-6 je v letu 2002 ustvarilo izgubo v višini -117.754.000 SIT in enako kot naložbe v druga podjetja, vključena v skupino, je moralo matično podjetje tudi naložbo v OP-6 prevrednotiti v skladu s kapitalsko metodo vrednotenja. Ker je imelo le to matično podjetje na začetku leta 2002 ovrednoteno na 2.602.000 SIT, jo je tako prevrednotilo v višini 2.602.000 SIT in v tej višini hkrati pripoznalo tudi prevrednotovalne finančne odhodke. Tako je uskupinjevanje kapitala izgledala takole:

Tabela 11: Uskupinjevanje kapitala za OP-6

	v 1000 SIT		Izločitve	
Besedilo	V breme	V dobro	V breme	V dobro
Naložba v OP-6	2.602			2.602[1]
Popravek vrednosti naložbe v OP-6 v letu 2002		2.602	2.602[2]	
Dobro ime			2.114[1]	423[4]
Osnovni kapital OP-6		2.664	2.664[1]	
Rezerve OP-6		1.330	1.330[1]	
Preneseni čisti dobiček OP-6		0		
Prenesena izguba preteklih let OP-6		- 5.645	- 5.645[1]	
Splošni prevr. popravek kapitala OP-6		2.647	2.647[1]	
Poslovni izid tekočega leta OP-6		- 117.754	- 60.055[3]	
Poslovni izid tekočega leta matičnega podjetja		3.011	423[4]	2.602[2]
Manjšinski kapital (51%)				- 59.547[1,3]

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-6 ter lastna obdelava, 2003.

8.2.2 Izločitev prihodkov in odhodkov, nastalih pri poslovanju med podjetji

Med podjetji v skupini se velikokrat razvije določeno medsebojno poslovanje in tudi med podjetji v skupini, predstavljenimi v tem diplomskem delu, je prišlo do medsebojnega poslovanja, ki je pripeljalo do nastanka ustreznih prihodkov ter odhodkov. Zaradi spoštovanja teorije enotnosti, ki ne dovoli, da bi se tovrstni prihodki/odhodki zajeli v SRI, je bilo potrebno te prihodke oz. odhodke izključiti iz SRI, seveda pa jih je bilo potrebno najprej tudi opredeliti. V zvezi s temi opredelitvami smo naleteli na določene težave, ki so hkrati povzročile tudi veliko porabo časa.

Pri pregledovanju postavk v bruto bilancah posameznih podjetij se je namreč velikokrat dogodilo, da smo pri podjetju "prodajalcu" našli knjižen prihodek dosežen s prodajo drugim podjetjem v skupini, pri podjetju "kupcu" pa stroška oz. odhodka v zvezi z nakupom od podjetij v skupini nismo našli. Razlog za to je bil v temu, da v podjetjih niso imeli dobre analitične razčlenitve kontov, kar bi omogočilo hitro opredelitev prihodkov/odhodkov oz. stroškov, povezanih z medsebojnim poslovanjem podjetij v skupini. Dobra analitična razčlenitev kontov razreda 4 ter 7 bi pomenila, da bi podjetja v skupini v okviru teh dveh kontnih razredov imela konte s posebno končnico, ki bi se uporabljala le za knjiženje prihodkov oz. odhodkov/stroškov v zvezi s posli med podjetji v skupini. Če vzamemo za primer konto 416 (Stroški intelektualnih storitev) bi lahko končnica 001 označevala podjetja v skupini in bi se tako na konto 416001 knjižili le tisti stroški intelektualnih storitev, ki bi izhajali iz poslovanja med podjetji v skupini. Takšna razčlenitev kontnega plana bi tako

omogočila, da bi se tovrstni prihodki/odhodki zelo hitro opredelili, kar bi pripomoglo k lažjemu in hitrejšemu sestavljanju SRI. Ne glede na to, da v našem primeru takšne razčlenitve ni bilo in je bilo zaradi tega iskanje tovrstnih prihodkov/odhodkov zamudno, smo opredelili prihodke in odhodke iz medsebojnega poslovanja in sestavili spodnjo preglednico:

Tabela 12: Medsebojni prihodki/odhodki med podjetji v skupini

	Prihodki				*Odhodki*		
Izločitev št.	Podjetje	Postavka IPI	v 1000 SIT		Podjetje	Postavka IPI	v 1000 SIT
1	Matično podj.	Prih. od prodaje	500		OP-2	Stroški storitev	500
2	Matično podj.	Prih. od prodaje	5.918		OP-6	Stroški storitev	5.918
3	OP-5	Prih. od prodaje	3.161		Matično podj.	Stroški storitev	3.161
4	Matično podj.	Finančni prihodki	4.671		OP-1	Finančni odhodki	4.671
5	Matično podj.	Finančni prihodki	23.527		OP-6	Finančni odhodki	23.527
6	OP-3	Finančni prihodki	347		Matično podj.	Finančni odhodki	347
7	OP-4	Finančni prihodki	620		Matično podj.	Finančni odhodki	620
8	OP-2	Finančni prihodki	7.972		Matično podj.	Finančni odhodki	7.972
9	OP-3	Prih. od prodaje	4.797		OP-6	Stroški storitev	4.797
10	OP-6	Prih. od prodaje	913		OP-3	Stroški storitev	913
11	OP-3	Finančni prihodki	2.391		OP-6	Finančni odhodki	2.391
Skupaj			**54.817**				**54.817**

Vir: Poslovne knjige podjetij v skupini, 2003.

Preglednica je v osnovi razdeljena na dva dela. Leva stran preglednica nam prikazuje prihodke, ki so jih podjetja v skupini dosegla pri svojem poslovanju z drugimi podjetji v skupini in ki jih je potrebno pri izdelavi SIPI izločiti. Desna stran pa nam prikazuje odhodke/stroške, knjižene pri podjetjih-kupcih, ki izvirajo iz poslovanja z drugimi podjetji v skupini in ki jih je potrebno pri izdelavi SIPI prav tako izločiti. Poudariti je potrebno, da sta leva in desna stran razpredelnice med seboj povezani, saj posamezna vrstica preglednice označuje izločitev prihodkov in njim ustreznih odhodkov/stroškov, označuje torej posamezni par izločitve.

Kot je razvidno iz zgornje razpredelnice, so se v okviru tovrstnih izločitev pojavljali le prihodki od prodaje in stroški storitev ter na drugi strani finančni prihodki in finančni odhodki. S tega razloga so bile izločitve pri izdelavi SIPI enostavne, saj smo vsem prihodkom, ki so jih podjetja-prodajalci knjižila v svojem IPI, našli tudi njihovo protipostavko v IPI pri podjetjih-kupcih. Tako smo prihodke, ki so izvirali iz poslovanja med podjetji v skupini, enostavno pobotali z ustreznimi stroški/odhodki.

Na podlagi prihodkov in odhodkov/stroškov, ki smo jih opredelili kot tiste, ki so izhajali iz medsebojnega poslovanja ter na podlagi predhodno opravljenega uskupinjevanja kapitala, smo imeli na voljo vse potrebne informacije za izdelavo SIPI, ki je predstavljena na spodnjih straneh.

Tabela 13: Izdelava skupinskega izkaza poslovnega izida

Postavka IPI	*Matična družba*	*Izločitve*		*OP-1*	*Izločitve*		*OP-2*	*Izločitve*		*OP-3*	*Izločitve*		*OP-4*	*Izločitve*		*OP-5*	*Izločitve*		*OP-6*	*Izločitve*		*Skupaj*	*Skupaj izločitve*		*Uskupinjeno*
1. Čisti prihodki od prodaje	60.490	6.418								5.000	4.797					32.759	3.161		60.575	913		158.824	15.289	0	143.535
2. Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	5.530												22.955						119.345			147.830	0	0	147.830
3. Usredstveni lastni proizvodi in storitve																						0	0	0	0
4. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotevalnimi poslovnimi prihodki)			391													548			500			1.048	0	391	1.439
5. Stroški blaga, materiala in storitev	(68.794)		(3.161)	(12)			(579)		(500)	(2.089)		(913)	(9)			(8.385)			(113.528)	0	(10.715)	(193.396)	0	(15.289)	(178.107)
a) Nabavna vredn.prod.blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala	(2.960)									(1)						(633)			(987)			(4.581)	0	0	(4.581)
b) Stroški storitev	(65.834)		(3.161)	(12)			(579)		(500)	(2.088)		(913)	(9)			(7.752)			(112.541)		(10.715)	(188.815)	0	(15.289)	(173.526)
6. Stroški dela	(22.670)															(21.953)			(10.116)			(54.739)	0	0	(54.739)
a) Stroški plač	(17.129)															(16.692)			(7.294)			(41.115)	0	0	(41.115)
b) Stroški socialnih zavarovanj	(2.737)															(4.653)			(1.452)			(8.842)	0	0	(8.842)
c) Drugi stroški dela	(2.804)															(608)			(1.370)			(4.782)	0	0	(4.782)
7. Odpisi vrednosti	(4.510)	(7.425)					(334)			(15.918)						(1.269)			(1.430)			(23.461)	(7.425)	0	(30.886)
a) Amortizacija in prevred. poslovni odhodki pri neopred. dolg. sredstvih in opred. osnovnih sredstvih	(4.462)	(7.425)					(334)			(15.918)						(486)			(1.430)			(22.630)	(7.425)	0	(30.055)
b) Prevred. posl. odhodki pri obra.sredst.	(48)															(783)						(831)	0	0	(831)
8. Drugi poslovni odhodki	(2.619)						(886)			(523)			(53)						(54.523)			(58.604)	0	0	(58.604)
9. Finančni prihodki iz deležev																						0	0	0	0
a) Finan. prihod. iz deležev v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih																						0	0	0	0
b)Finan. prihod. iz deležev v pridruž. podjetjih																						0	0	0	0
c) Drugi finan. prihod. iz deležev (s prevrednotevalnimi finančnimi prihodki)																						0	0	0	0
10. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev																						0	0	0	0
a) Finan. prihod. iz dolgo. terjatev do podjetij v skupini razen do pridruž. podjetij																						0	0	0	0
b) Finan. prihod. iz dolgoročnih terjatev do pridruž. podjetij																						0	0	0	0
c) Drugi finan. prihod. iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotevalnimi finančnimi prihodki)																						0	0	0	0
11. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev	132.105	28.198		232			7.972	7.972		12.974	2.738		620	620		44			5.308			159.255	39.528	0	119.727
a) Finan. prihod. iz obresti in kratkor. terjatev do podjetij v skupini razen do pridruž. podjetij	28.198	28.198					7.972	7.972		2.738	2.738		620	620								39.528	39.528	0	0

Postavka IPI	*Matična družba*	*Izločitve*		OP-1	*Izločitve*		OP-2	*Izločitve*		OP-3	*Izločitve*		OP-4	*Izločitve*		OP-5	*Izločitve*		OP-6	*Izločitve*		Skupaj	*Skupaj izločitve*		Uskupinjeno
b) Finan. prihod. iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruž. podjetij																			0			0	0	0	0
c) Drugi finan. prihod. iz obresti in kratkor. terjatev (s prevredno. finančnimi prihodki)	103.907			232						10.236						44			5.308			119.727	0	0	119.727
12. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb	(9.631)		(9.631)										(22.955)			(1.054)			(26.005)			(59.645)	0	(9.631)	(50.014)
a) Prevredno. finan. odhod. pri finan. naložb. v podjetja v skupini razen v pridruž. podjetja	(9.631)		(9.631)																			(9.631)	0	(9.631)	0
b) Prevrednotevalni finan. odhod. pri finančnih naložbah v pridruž. podjetja																						0	0	0	0
c) Drugi prevrednotevalni finančni odhodki													(22.955)			(1.054)			(26.005)			(50.014)	0	0	(50.014)
13. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	(93.527)		(8.939)	(12.565)		(4.671)	(3.912)			(79)			(3.121)			(25)			(54.998)		(25.918)	(168.227)	0	(39.528)	(128.699)
a) Finan. odhod. za obresti in iz drugih obvezn. do podjetij v skupini razen do pridruž. podjetij	(8.939)		(8.939)	(4.671)		(4.671)													(25.918)		(25.918)	(39.528)	0	(39.528)	0
b) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij																						0	0	0	0
c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	(84.588)			(7.894)			(3.912)			(79)			(3.121)			(25)			(29.080)			(128.699)	0	0	(128.699)
14. Davek iz dobička iz rednega delovanja																						0	0		0
15. Čisti poslo. izid iz rednega delovanja	(3.626)			(12.345)			2.261			(635)			(2.563)			665			(74.872)			(91.115)	(62.242)	(64.839)	(88.518)
16. Izredni prihodki	8.824									321									8.544			17.689	0		17.689
17. Izredni odhodki	(243)			(43)			(1)			(2)						(1)			(51.426)			(51.716)	0		(51.716)
a) Izredni odhodki brez prevredno. popravka kapitala	(243)			(43)			(1)			(2)						(1)			(51.426)			(51.716)	0		(51.716)
b) Izredni odhod. za prevredno. popravek kapitala																						0	0		0
18. Poslov. izid zunaj rednega delovanja	**8.581**			**(43)**			**(1)**			**319**			**0**			**(1)**			**(42.882)**			**(34.027)**	**0**		**(34.027)**
19. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja	(1.944)						(565)			(251)						(119)						(2.879)	0		(2.879)
20. Davki, ki niso izkazani v drugih postavkah																						0	0		0
21. Čisti poslo. izid obračunskega obdobja	**3.011**			**(12.388)**			**1.695**			**(567)**			**(2.563)**			**545**			**(117.754)**			**(128.021)**	**(62.242)**	**(64.839)**	**(125.424)**
22. Povečanje rezerv iz dobička							(85)									(27)						(112)			(112)
23. Čisti poslovni izid skupine	**3.011**			**(12.388)**			**1.610**			**(567)**			**(2.563)**	**(395)**		**518**	**140**		**(117.754)**	**(60.055)**		**(128.133)**	**(60.310)**	**2.597**	**(65.226)**
24. Čisti poslovni izid manjšinskih lastnikov																								**(60.310)**	**(60.310)**

Vir: Izkazi poslovnega izida podjetij v skupini za leto 2002 ter lastna obdelava.

Zgornja preglednica nam ne prikazuje le končnega izdelka, torej SIPI, temveč nam predstavlja delovno podlago, s pomočjo katere smo SIPI izdelali. V njej so namreč zajeti IPI vseh podjetij, ki sestavljajo skupino, poleg tega pa so vanjo dodani tudi stolpci, z naslovom "Izločitve". Le ti nam prikazujejo, kaj je bilo potrebno iz IPI za posamezno podjetje izločiti, da smo na koncu dobili SIPI. V te stolpce so bili tako zajeti prihodki ter odhodki oz. stroški, ki so navedeni v tabeli št. 12**,** torej tisti, ki so izhajali iz medsebojnega poslovanja podjetij v skupini.

Pri bolj pozornem pregledovanju je v zgornji preglednici v tretjem stolpcu z naslovom "Izločitve" opaziti tudi nekaj zneskov, ki ne predstavljajo izločitev medsebojnih prihodkov ter odhodkov oz. stroškov. Ti zneski izhajajo iz uskupinjevanja kapitala, ki smo ga predhodno že obrazložili, kljub temu pa bom na tem mestu predstavil izvor teh številk. V 4. vrstici je med drugimi poslovnimi prihodki naveden znesek 391.000 SIT, ki predstavlja prenos slabega imena, ugotovljenega v zvezi z naložbo v OP-5, med prihodke. Pri tej naložbi je bilo ugotovljeno slabo ime v višini 1.957.000 SIT in glede na to, da je bilo dogovorjeno, da se bo slabo ime v petih letih preneslo med prihodke, je bilo 20 % tega zneska prenesenega med prihodke za poslovno leto 2002. V istem stolpcu se v vrstici označeno 7a pojavlja znesek 7.425.000 SIT, ki se nanaša na amortizacijo dobrega imena ugotovljenega pri naložbah v OP-1, OP-4 ter OP-6. V vrstici 12a pa je v tem stolpcu, kot izločitev, naveden znesek v višini 9.631.000 SIT. Ta predstavlja izločitev dela izgub odvisnih podjetij iz IPI matičnega podjetja, ki jih je matično podjetje, zaradi vrednotenja naložb v skladu s kapitalsko metodo, pripoznalo v svojih RI. Na ta način se je namreč preprečilo, da bi bili ti deli izgub dvakrat upoštevani v SIPI.

Poudariti je potrebno, da se ti zneski, v nasprotju z izločanjem prihodkov/odhodkov, ki izvirajo iz medsebojnega poslovanja, ne izločajo v paru. To je tudi razlog, da izločitve v SIPI niso uravnotežene oziroma izenačene, kot je to v SBS[15]. To lahko vidimo v 15. vrstici v stolpcu, ki predstavlja izločitve v skupnem znesku. V levem delu stolpca se je namreč izločil znesek v višini 62.242.000 SIT, v desnem pa 64.839.000 SIT.

Na podlagi IPI posameznih podjetij ter zgoraj opredeljenih izločitev smo prišli do SIPI. Vrstica 21 nam tako pokaže, da je skupina poslovala z izgubo v višini 125.424.000 SIT, oblikovanje rezerv iz dobička, pa je izgubo povečalo še za 112.000 SIT. Pri tem smo morali upoštevati, da se del ugotovljenega poslovnega izida skupine nanaša na manjšinske lastnike, kar je seveda izgubo, ki se nanaša na skupino zmanjšalo. Tako je, ob izločitvi dela poslovnega izida, ki je pripadel manjšinskim lastnikom (te izločitve so razvidne iz 23. vrstice), skupina poslovala z izgubo v višini 65.226.000 SIT, pri čemer je večji del zgoraj ugotovljene izgube skupine izvirala iz izgube OP-6.

[15] Uravnotežene so, če jih gledamo skupaj z SBS. Na primer – amortizacija dobrega imena v SBS na eni strani zmanjšuje dobro ime, na drugi strani v SIPI povečuje odhodke.

Na tem mestu bi rad poudaril vpliv, ki ga je imela izbira nakupne metode popolnega uskupinjevanja namesto kapitalske metode uskupinjevanja, ki je bila prvotno mišljena za uskupinjevanje OP-6. Ta odločitev je namreč bistveno vplivala na ugotovljen poslovni izid skupine. S tem, ko se je izbrala metoda popolnega uskupinjevanja, je bil v SIPI vključen celotni poslovni izid OP-6. Pri tem je poslovni izid skupine bremenilo 49 % ugotovljene izgube OP-6, ostali del izgube OP-6 pa je bremenil poslovni izid manjšinskih delničarjev. Če bi namesto metode popolnega uskupinjevanja uporabili kapitalsko metodo, pa bi bili v zvezi s tem podjetjem v SIPI pripoznani le prevrednotovalni finančni odhodki v višini 2.602.000 SIT, kar bi povzročilo, da bi bila prikazana izguba skupine bistveno manjša.

8.2.3 Izločitev medsebojnih terjatev in obveznosti

Poslovanje med podjetji v skupini pripelje tudi do nastanka medsebojnih terjatev in obveznosti in na koncu obračunskega obdobja, ko se sestavlja SRI, so lahko določene postavke, ki se nanašajo na te terjatve in obveznosti še odprte. V tem primeru je potrebno, zaradi spoštovanja predpostavke enotnosti, terjatve in obveznosti do podjetij v skupini izločiti. Pri opredeljevanju medsebojnih terjatev in obveznosti do podjetij, ki sestavljajo obravnavano skupino, smo naleteli na podobne težave, kot pri opredeljevanju medsebojnih prihodkov in odhodkov. Dejstvo je, da bi moral biti znesek terjatev, ki jih na eni strani prikazujejo podjetja v skupini, enak znesku obveznosti, ki ga na drugi strani prikazujejo druga podjetja v skupini. Na ta način bi bilo namreč omogočeno izločevanje terjatev in obveznosti, ki bi se tako medsebojno pobotala. Pri nas pa se je dogodilo, da le te niso bile medsebojno usklajene, zato je bilo seveda potrebno odkriti, zakaj so se pojavile razlike.

Ugotovljeno je bilo, da so v večji meri te razlike posledica nedoslednega knjiženja medsebojnih terjatev in obveznosti s strani računovodij v podjetjih, ki so sestavljala skupino. Računovodje so namreč le nekatere terjatve in obveznosti, ki so izhajala iz medsebojnega poslovanja podjetij knjižili kot terjatve in obveznosti do podjetij v skupini, drugi del teh terjatev in obveznosti pa so knjižili kot "navadne" terjatve oz. obveznosti, torej kot terjatve/obveznosti do tretjih oseb. Pri tem je potrebno poudariti, da za nastale razlike ni moč kriviti samo računovodij. Del odgovornosti nosijo tudi njihovi nadrejeni, ki računovodij niso dovolj natančno seznanili s potrebo po ločevanju med poslovanjem s podjetji v skupini od poslovanja z ostalimi podjetji.

Drugi (manjši) del razlike pa je izhajal iz odpisa dela terjatve, ki jo je imelo eno podjetje v skupini do drugega podjetja v skupini. OP-5 je leta 2001 OP-4 izdalo račun za opravljeno storitev v višini 806.000 SIT.[16] Ker OP-4 račun ni poravnalo, je OP-5 v letu 2002 odpisalo 40 % te terjatve. Tako je OP-5 v svojih knjigah popravilo vrednost terjatve za 322.000 SIT in

[16] Družbe so v določenem (manjšem)obsegu poslovale med seboj še preden so postale člani iste skupine podjetij.

hkrati v tej višini pripoznalo tudi stroške odpisa terjatve. Tako je imelo OP-5 sedaj izkazano terjatev do OP-4 v višini 484.000 SIT, medtem ko je OP-4 še vedno izkazovalo obveznost v višini 806.000 SIT. Ker je bilo potrebno to razliko odpraviti, je bilo dogovorjeno, da bo OP-5 storniralo popravek vrednosti terjatve, da bi se lahko pri izdelavi SBS terjatev in obveznost med seboj pobotali.

Na podlagi pregleda in opredelitve terjatev in obveznosti iz medsebojnega poslovanja med podjetji v skupini smo na koncu sestavili spodnjo preglednico. Ta preglednica je sestavljena na enak način kot tabela št. 12, ki opredeljuje medsebojne prihodke/odhodke. Vsaka vrstica predstavlja izločitev posameznega para terjatev in obveznosti, ki smo jih v SBS med seboj pobotali.

Tabela 14: Medsebojne terjatve in obveznosti podjetij v skupini

	Aktiva			*Pasiva*		
Izločitev št.	Podjetje	Postavka BS	v 1000 SIT	Podjetje	Postavka BS	v 1000 SIT
1	OP-5	KPT	470	OP-2	KPO	470
2	OP-5	KPT	806	OP-4	KPO	806
3	Matično podj.	KPT	42	OP-4	KPO	42
4	OP-2	KFN	100.661	Matično podj.	KFO	100.661
5	OP-3	KFN	5.611	Matično podj.	KFO	5.611
6	Matično podj.	KFN	39.631	OP-1	KFO	39.631
7	OP-4	KFN	4.430	Matično podj.	KFO	4.430
8	Matično podj.	KPT	102.808	OP-4	KPO	102.808
9	Matično podj.	KFN	100.751	OP-6	KFO	100.751
10	Matično podj.	KFN	600	OP-2	KFO	600
11	Matično podj.	KFN	426	OP-5	KFO	426
12	OP-6	KFN	27.134	Matično podj.	KFO	27.134
13	OP-6	KPT	102.808	Matično podj.	KPO	102.808
14	Matično podj.	KPT	7.102	OP-6	KPO	7.102
Skupaj:			**493.280**			**493.280**

Vir: Poslovne knjige podjetij v skupini, 2003.

KPT - Kratkoročne poslovne terjatve
KFN - Kratkoročne finančne naložbe
KPO - Kratkoročne poslovne obveznosti
KFO - Kratkoročne finančne obveznosti

Pri pregledovanju tabele lahko zasledimo, da se izločitvi označeni s številko 8 ter 13 pojavljati v enakem znesku. Na prvi pogled bi lahko sklepali, da gre za napako, vendar je to posledica prodaje terjatve, ki jo je OP-6 prodalo matičnemu podjetju.
OP-6 je imelo na začetku poslovno terjatev do OP-4, ki jo je nato prodalo matičnemu podjetju. S tem je OP-6 terjatev do OP-4 zamenjalo za terjatev do matičnega, matično

podjetje pa je tako pridobilo terjatev do OP-4. Hkrati pa se je, za kupljeno terjatev, pri matičnemu podjetju pojavila tudi obveznost do OP-6.

Slika 6: Izvor izločitev št. 8 in 13

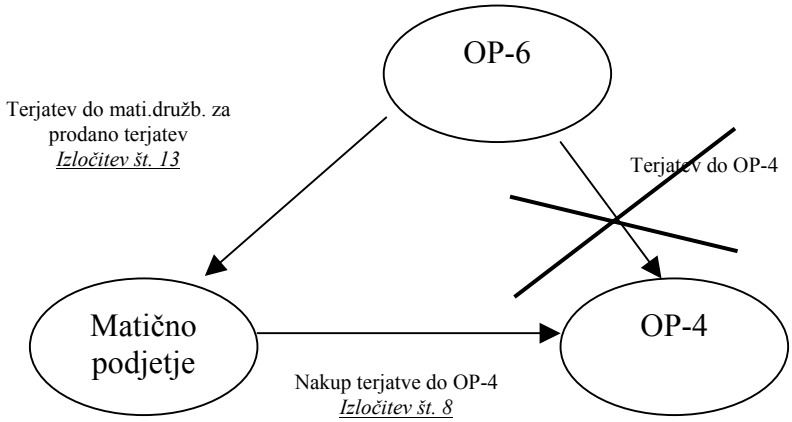

Vir: Poslovne knjige matičnega podjetja in OP-6, 2003.

Glede na to, da imamo tako vse potrebne podatke za izdelavo SBS, je na spodnjih straneh predstavljena njena izdelava.

Tabela 15: Izdelava skupinske bilance stanja

Postavka v BS	*Matična družba*	*Izločitve*		*OP-1*	*Izločitve*		*OP-2*	*Izločitve*		*OP-3*	*Izločitve*		*OP-4*	*Izločitve*		*OP-5*	*Izločitve*		*OP-6*	*Izločitve*		*Skupaj*	*Skupaj izločitve*		*Uskupinjeno*
SREDSTVA	**1.001.894**	**104.534**	**347.014**	**109.205**	**0**	**98.375**	**109.783**	**0**	**100.661**	**77.277**	**0**	**5.611**	**352.288**	**0**	**4.430**	**34.439**	**0**	**1.276**	**599.667**	**0**	**129.942**	**2.284.553**	**104.534**	**687.309**	**1.701.778**
A. STALNA SREDSTVA	*246.781*	*104.534*	*95.654*	*98.375*	*0*	*98.375*	*0*	*0*	*0*	*66.591*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*500*	*0*	*0*	*9.179*	*0*	*0*	*421.426*	*104.534*	*194.029*	*331.931*
I.Neopredmetena dolgoročna sredstva	6.775	94.903	7.425	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6.775	94.903	7.425	94.253
1) Dolgoročno odloženi stroški poslovanja	175																					175	0	0	175
2) Dolgoročno odloženi stroški razvijanja	0																					0	0	0	0
3) Dolgoročne premoženjske pravice	6.600																					6.600	0	0	6.600
4) Dobro ime		37.124	7.425																			0	37.124	7.425	29.699
5) Predujmi za neopred. dolgoročna sred.	0																					0	0	0	0
6) Negativen kapital manjšinskih lastnikov		57.779																					57.779	0	57.779
II. Opredmetena osnovna sredstva	55.203	0	0	0	0	0	0	0	0	66.591	0	0	0	0	0	500	0	0	2.506	0	0	124.800	0	0	124.800
1) Zemljišča in zgradbe	52.729	0	0	0	0	0	0	0	0	66.536	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	119.265	0	0	119.265
a) Zemljišča	0																					0	0	0	0
b) Zgradbe	52.729									66.536												119.265	0	0	119.265
2) Proizvajalne naprave in stroji	0																					0	0	0	0
3) Druge naprave in oprema	2.474									55						500			2.506			5.535	0	0	5.535
4) Osnovna sredstva, ki se pridobivajo	0			0			0			0			0			0			0			0	0	0	0
III. Dolgoročne finančne naložbe	184.803	9.631	88.229	98.375	0	98.375	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6.673	0	0	289.851	9.631	186.604	112.878
1) Deleži v podjetjih v skupini	78.598	9.631	88.229	98.375		98.375																176.973	9.631	186.604	0
2) Dolgoročne finančne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij	0																					0	0	0	0
3) Deleži v pridruženih podjetjih	0																					0	0	0	0
4) Dolgoročne finan. terjatve do pridruž. podjetij	0																					0	0	0	0
5) Drugi dolgoročni deleži	106.205																					106.205	0	0	106.205
6) Druge dolgoročne finančne terjatve	0																		6.673			6.673	0	0	6.673
7) Lastni deleži	0																					0	0	0	0
B. GIBLJIVA SREDSTVA	*755.113*	*0*	*251.360*	*10.830*	*0*	*0*	*109.783*	*0*	*100.661*	*10.686*	*0*	*5.611*	*352.288*	*0*	*4.430*	*33.343*	*0*	*1.276*	*590.488*	*0*	*129.942*	*1.862.531*	*0*	*493.280*	*1.369.251*
I. Zaloge	5.530	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	347.857	0	0	0	0	0	418.095	0	0	771.482	0	0	771.482
1) Material	0																					0	0	0	0
2) Nedokončana proizvodnja	5.530												347.857						418.095			771.482	0	0	771.482
3) Proizvodi in trgovsko blago	0																					0	0	0	0
4) Predujmi za zaloge	0																					0	0	0	0
II. Poslovne terjatve	479.499	0	109.952	597	0	0	104	0	0	5.075	0	0	0	0	0	9.359	0	1.276	155.529	0	129.942	650.163	0	241.170	408.993
a) Dolgoročne poslovne terjatve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1. Dolgoročne poslovne terjatve do kupcev	0																					0	0	0	0
2. Dolgoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij	0																					0	0	0	0
3. Dolgoro. Poslo. terjatve do pridruž. podjetij	0																					0	0	0	0
4. Dolgoročne poslovne terjatve do drugih	0																					0	0	0	0
5. Dolgoročni nevplačani vpoklicani kapital	0																					0	0	0	0
b) Kratkoročne poslovne terjatve	479.499	0	109.952	597	0	0	104	0	0	5.075	0	0	0	0	0	9.359	0	1.276	155.529	0	129.942	650.163	0	241.170	408.993
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	96.516			581						4.664						8.071			6.235			116.067	0	0	116.067
2. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij	109.952		109.952													1.276		1.276	129.942		129.942	241.170	0	241.170	0
3. Kratkor. poslo. terjatve do pridruž. podjetij	0																		0			0	0	0	0
4. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	273.031			16			104			411						12			19.352			292.926	0	0	292.926
5. Kratkoročni nevplačani vpoklicani kapital	0																					0	0	0	0
III. Kratkoročne finančne naložbe	266.491	0	141.408	10.203	0	0	109.661	0	100.661	5.611	0	5.611	4.430	0	4.430	23.320	0	0	13.862	0	0	433.578	0	252.110	181.468
1) Kratkoročni posojila podjetjem v skupini razen pridruženim podjetjem	141.408		141.408				100.661		100.661	5.611		5.611	4.430		4.430							252.110	0	252.110	0
2) Kratkoročna posojila pridruženim podjetjem	0																					0	0	0	0
3) Lastni deleži	0																					0	0	0	0
4) Kratkoročne finančne naložbe do drugih	125.083			10.203			9.000			0	0	0	0			23.320			13.862			187.079	0	0	187.079

Postavka v BS	Matična družba	Izločitve		OP-1	Izločitve		OP-2	Izločitve		OP-3	Izločitve		OP-4	Izločitve		OP-5	Izločitve		OP-6	Izločitve		Skupaj	Skupaj izločitve		Uskupinjeno
IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	3.593			30			18						1			664			3.002			7.308	0	0	7.308
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	*0*															*596*						*596*	*0*	*0*	*596*
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	**1.001.894**	**248.858**	**11.979**	**109.205**	**12.782**	**0**	**109.783**	**97.750**	**0**	**77.277**	**75.271**	**0**	**352.288**	**102.860**	**-396**	**34.439**	**10.207**	**2.164**	**599.667**	**-10.753**	**-59.547**	**2.284.553**	**536.975**	**-45.800**	**1.701.778**
A. KAPITAL	*174.294*	*7.823*	*10.022*	*-39.237*	*-26.849*	*0*	*98.375*	*96.680*	*0*	*74.704*	*75.271*	*0*	*-2.568*	*-796*	*-396*	*8.015*	*9.781*	*2.164*	*-116.758*	*-118.606*	*-59.547*	*196.825*	*43.304*	*-47.757*	*105.764*
I. Vpoklicani kapital	50.192	0	0	2.764	2.764	0	9.022	9.022	0	16.500	16.500	0	2.494	2.494	0	1.772	1.772	0	2.664	2.664	0	85.408	35.216	0	50.192
1) Osnovni kapital	50.192			2.764	2.764		9.022	9.022		16.500	16.500		2.494	2.494		1.772	1.772		2.664	2.664		85.408	35.216	0	50.192
2) Nevpoklicani kapital (kot odbitna postavka)	0																					0	0	0	0
II. Kapitalske rezerve	0																					0	0	0	0
III. Rezerve iz dobička	4.764	0	0	0	0	0	85	0	0	0	0	0	0	0	0	27	7	0	1.330	1.330	0	6.206	1.337	0	4.869
1) Zakonske rezerve	4.764						85									27	7		1.330	1.330		6.206	1.337	0	4.869
2) Rezerve za lastne deleže	0																					0	0	0	0
3) Statutarne rezerve	0			0			0			0			0			0			0			0	0	0	0
4) Druge rezerve iz dobička	0																					0	0	0	0
IV. Preneseni čisti poslovni izid	44.662			-31.308	-31.308		58.895	58.895		49.227	49.227		-4.128	-4.128		3.805	3.805		-5.645	-5.645		115.508	70.846	0	44.662
V.Čisti poslovni izid poslovnega leta	3.011	7.425	10.022	-12.388			1.610			-567			-2.563	-395		518	140		-117.754	-60.055		-128.133	-52.885	10.022	-65.226
VI.Prevrednotevalni popravki kapitala	71.665	398	0	1.695	1.695	0	28.763	28.763	0	9.544	9.544	0	1.629	1.629	0	1.893	1.893	0	2.647	2.647	0	117.836	46.569	0	71.267
1) Splošni prevrednotevalni popravek kapitala	21.480			1.695	1.695		28.763	28.763		9.544	9.544		1.629	1.629		1.893	1.893		2.647	2.647		67.651	46.171	0	21.480
2) Posebni prevrednotovalni popravki kapitala	50.185	398																				50.185	398	0	49.787
3) Uskupinjevalni popravek kapitala																									
VII. Kapital manjšinskih lastnikov														-396	-396		2.164	2.164		-59.547	-59.547	0	-57.779	-57.779	0
B. REZERVACIJE	*0*	*391*	*1.957*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*391*	*1.957*	*1.566*
1) Rezervacije za pokojnine in podobne obvez.	0																					0	0	0	0
2) Rezervacije za davčne obveznosti	0																					0	0	0	0
3) Druge rezervacije	0																					0	0	0	0
4) Slabo ime		391	1.957																				391	1.957	1.566
C. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI	*817.462*	*240.644*	*0*	*148.442*	*39.631*	*0*	*11.408*	*1.070*	*0*	*2.573*	*0*	*0*	*354.856*	*103.656*	*0*	*26.424*	*426*	*0*	*716.425*	*107.853*	*0*	*2.077.590*	*493.280*	*0*	*1.584.310*
a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti	63.487	0	0	0	0	0	9.796	0	0	0	0	0	210.588	0	0	0	0	0	0	0	0	283.871	0	0	283.871
1. Dolgoročne obveznosti na podlagi obveznic	0																					0	0	0	0
2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank	937						9.796															10.733	0	0	10.733
3. Dolgor. posl. obvez. na podlagi predujmov	0																					0	0	0	0
4. Dolgor. poslovne obveznosti do dobaviteljev	0																					0	0	0	0
5. Dolgoročne menične obveznosti	0																					0	0	0	0
6. Dolgor. finan. in poslov. obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruž. podjetij	0																					0	0	0	0
7. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij	0																					0	0	0	0
8. Dolgo. finan. in posl. obveznosti do drugih	62.550												210.588									273.138	0	0	273.138
b) Kratkoročne finan. in poslovne obveznosti	753.975	240.644	0	148.442	39.631	0	1.612	1.070	0	2.573	0	0	144.268	103.656	0	26.424	426	0	716.425	107.853	0	1.793.719	493.280	0	1.300.439
1. Kratkoročne obveznosti na podlagi obveznic	0																					0	0	0	0
2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank	186.265																					186.265	0	0	186.265
3. Kratkor. posl. obvez. na podlagi predujmov	12.147												38.695									50.842	0	0	50.842
4. Kratkor. poslo. obveznosti do dobaviteljev	46.181							0		1.710			1.550			513			237.068			287.022	0	0	287.022
5. Kratkoročne menične obveznosti	0																					0	0	0	0
6. Kratkor. finan. in poslo. obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruž. podjetij	240.644	240.644		39.631	39.631		1.070	1.070					103.656	103.656		426	426		107.853	107.853		493.280	493.280	0	0
7. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij	0																		0			0	0	0	0
8. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do drugih	268.738			108.811			542			863			367			25.485			371.504			776.310	0	0	776.310
Č. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	*10.138*																					*10.138*	*0*	*0*	*10.138*

Vir:Bilance stanj podjetij v skupini na dan 31.12.2002 ter lastna obdelava

Zgornja preglednica je izdelana na enak način kot v primeru izdelave SIPI. Vanjo so zajete bilance stanj vseh podjetij v skupini, pri vsakem podjetju pa je zraven dodan tudi stolpec "Izločitve". V te stolpce so bile zajete vse tiste izločitve, ki so izhajale iz uskupinjevanja kapitala oz. iz izločanja medsebojnih terjatev in obveznosti. V zvezi z omenjenimi stolpci velja poudariti, da so razdeljeni na dve strani, tako kot to velja za konte. Tako leva stran stolpca pomeni povečanje (v breme) ter desna stran zmanjšanje (v dobro). Omeniti pa je potrebno, da to velja le za zgornji del preglednice, torej za tistega, kjer so navedena sredstva. V spodnjem delu zgornje preglednice, kjer so navedene obveznosti do virov sredstev velja namreč ravno obratno: leva stran (v breme) pomeni zmanjšanje, medtem ko desna stran (v dobro) povečanje.

Za SBS je značilno, da ima v primerjavi z BS posameznega podjetja, določene dodatne postavke, med katere spadajo dobro in slabo ime[17], uskupinjevalni popravek kapitala ter kapital manjšinskih lastnikov.

Kot je bilo navedeno že pri uskupinjevanju kapitala, je bilo v zvezi z naložbo v OP-1, OP-4 ter OP-6, ugotovljeno dobro ime v skupni višini 37.124.000 SIT. Ker se je matično podjetje odločilo, da se bo dobro ime odpisalo v petih letih je 20 % ugotovljenega dobrega imena bremenilo letošnji poslovni izid skupine, kar je povzročilo, da je bilo v SBS zajeto dobro ime v višini 29.699.000 SIT. Podobno kot za dobro velja tudi za ugotovljeno slabo ime, ki je bilo pripoznano pri naložbi v OP-5, in ki je izkazano v SBS med postavko "Rezervacije".

Uskupinjevalni popravek kapitala se pojavlja pri uskupinjevanju podatkov iz izvirnih bilanc stanja podjetij v skupini zaradi prevedbe v skupinsko bilanco stanja. V okviru te postavke se tako knjižijo tečajne razlike, ki nastanejo pri prevajanju računovodskih izkazov v tuji valuti v domačo valuto. Pri prevajanju postavk iz bilance stanja ter izkaza poslovnega izida se namreč uporabljajo različni tečaji. Tako se sredstva in obveznosti prevajajo v domačo valuto po končnem tečaju, prihodki in odhodki pa po tečajih, ki so veljali v času vračunavanja oziroma nastanka. S tega razloga prihaja do določenih tečajnih razlik, ki jih je v skladu s SRS potrebno prikazati v okviru uskupinjevalnega popravka kapitala. Pri tem je potrebno poudariti, da se v okviru te postavke prikazuje le tisti del razlik, ki se nanaša na večinski kapital, delež razlik, ki se nanaša na manjšinske lastnike, pa se vključi v kapital manjšinskih lastnikov. (SRS, 2002, točka 8.12.)

V zvezi z obravnavano skupino podjetij velja, da ni bilo potrebno nikakršno prevajanje tečajev v domačo valuto, saj vsa podjetja, ki smo jih zajeli v skupino, poslujejo v Sloveniji. Zato je razumljivo, da se tako pri nas uskupinjevalni popravek kapitala ni pojavil.

V SBS je med neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi zajeta tudi postavka, ki jo je na tem mestu potrebno izpostaviti. Gre za postavko "Negativen kapital manjšinskih lastnikov", ki ga

[17] V določenih primerih se lahko dobro ali slabo ime pojavlja tudi v BS posameznega podjetja.

je potrebno, v skladu s prenovljenimi SRS, prikazati med sredstvi (SRS, 2002, 9. točka uvoda). Pri opredelitvi manjšinskega kapitala je bilo v primeru naše skupine ugotovljeno, da je manjšinski kapital dosegel negativno vrednost, zato ga je bilo potrebno iz okvira kapitala, kjer je bil ta najprej prikazan (postavka na pasivi bilance A.VII.) izločiti in prenesti med sredstva. Ta prenos je tako hkrati tudi povzročil, da se je vrednost aktive in pasive povečala za znesek negativnega kapitala manjšinskih lastnikov.

Izločitve so potekale tudi v okviru postavke "Dolgoročne finančne naložbe". Te izločitve izvirajo iz uskupinjevanja kapitala, ki je bilo predhodno že pojasnjeno in predstavlja izločitev deležev, ki jih je imelo matično podjetje v drugih odvisnih podjetjih, ki sestavljajo skupino. Poleg izločitve teh deležev pa se je v tem okviru izločil tudi delež, ki ga je imelo OP-1 v OP-2. Tako je bila skupna vrednost izločenih deležev v podjetjih v skupini 176.973.000 SIT.

Nenazadnje je potrebno izpostaviti tudi izločitve, ki so potekale na podlagi izločevanja medsebojnih terjatev in obveznosti. Kot je razvidno iz zgornje preglednice so se v tem okviru izločale kratkoročne poslovne terjatve in kratkoročne finančne naložbe, ki so bile predstavljene že v tabeli št. 14. Hkrati s temi izločitvami, ki so potekale na aktivi, so izločitve v enakem obsegu potekale tudi na pasivi, kjer so se v okviru finančnih in poslovnih obveznostih izločevale obveznosti do podjetij v skupini.

Na koncu bi rad poudaril še določeno zakonitost, ki se pojavlja pri izločitvah v okviru izdelave SBS. To je zakonitost o uravnoteženosti izločitev. Predzadnji stolpec v zgornji preglednici predstavlja znesek skupnih izločitev, ki je, tako kot ostali, razdeljen na levo in desno stran. Če seštejemo izločitve, ki so navedene v levem stolpcu in ga primerjamo z izločitvami, ki so navedene na desni strani, lahko ugotovimo, da je znesek enak. V našem primeru je bilo na levi strani na aktivi izločen znesek 104.534.000 SIT ter na pasivi 536.975.000 SIT. Skupaj torej 641.509.000 SIT. Če na isti način seštejemo izločitve v desnem stolpcu ugotovimo, da je tudi tam znesek skupnih izločitev dosegel 641.509.000 SIT.

8.3 Skupinski izkaz finančnega izida ter gibanja kapitala

V skladu s 53. členom ZGD je potrebno za skupino kapitalsko povezanih podjetij sestavljati, poleg SBS ter SIPI, tudi skupinski izkaz finančnega izida ter skupinski izkaz gibanja kapitala.

Izkaz finančnega izida se navaja kot tretji temeljni računovodski izkaz, ki dopolnjuje bilanco stanja ter izkaz poslovnega izida. Če želimo bolje razumeti, od kod podjetje pridobiva denar in kam ga vlaga, je potrebno uporabljati tudi izkaz finančnega izida. Namen izkaza finančnega izida je tako pojasniti dogajanje z denarnimi sredstvi in njihovimi ustrezniki v podjetju med

stanjem na začetku ter stanjem na koncu obdobja. Zanima nas predvsem, ali podjetje s svojo poslovno dejavnostjo ustvarja pozitivne denarne tokove.

V izkazu finančnega izida so prikazani denarni tokovi, in sicer v okviru 3 "podizkazov": denarni tokovi iz poslovanja, denarni tokovi iz naložbenja ter denarni tokovi iz financiranja. V okviru splošne predstavitve izkaza finančnega izida je potrebno poudariti, da njegova izdelava lahko poteka na dva načina. Bodisi gre za posredno metodo izračuna denarnih tokov na podlagi podatkov začetne in končne bilance stanja ter izkaza poslovnega izida, bodisi gre za vsoto prejemkov in izdatkov, ki jih podjetje beleži na transakcijskem računu (neposredni način izdelave). Ker drugi način zahteva več dela in ker je prvi način ukoreninjen še iz prejšnjih SRS, slovenska podjetja večinoma izdelujejo izkaz po posredni metodi.

Skupinski izkaz finančnega izida (v nadaljevanju SIFI) se, v primerjavi z navadnim izkazom finančnega izida, izdela za določeno skupino podjetij. Prenovljeni SRS, v okviru standarda, ki ureja izkaz finančnega izida, določajo, da izdelava skupinskega izkaza finančnega izida poteka na enak način kot izdelava izkaza finančnega izida za posamezno podjetje, le da se vanj ne uvrstijo prejemki in izdatki oz. pritoki in odtoki, ki izvirajo iz poslovanja med podjetji v skupini (SRS, 2002, točka 26.20.). Tako je mogoče sestaviti SIFI na podlagi dveh zaporednih SBS ter SIPI. V okviru izdelave SBS ter SIPI so bili namreč izvedeni uskupinjevalni postopki, s katerimi so bile odstranjene vse povezave med podjetji v skupini. Tako je izdelava SIFI za skupino podjetij relativno enostavna, saj pri njegovi izdelavi niso več potrebni nikakršni uskupinjevalni postopki, ki so značilni za izdelavo SBS ter SIPI.

Skupinski izkaz gibanja kapitala (v nadaljevanju SIGK) je zadnji - četrti računovodski izkaz, ki ga mora izdelati določena skupina podjetij. Zanj je značilno, da nam prikazuje spremembe sestavin kapitala za skupino podjetij v posameznem obdobju. Skupinska bilanca stanja nam namreč prikazuje le stanje posameznih sestavin kapitala na koncu posameznega obdobja, SIGK pa nam s svojo zasnovo omogoča natančen vpogled v gibanje posamezne sestavine kapitala v obdobju. V primerjavi z izdelavo izkaza gibanja kapitala za posamezno podjetje poteka izdelava SIGK na enak način, od izkaza gibanja kapitala za posamezno podjetje pa se razlikuje le v temu, da vsebuje dodatno postavko " Prevedbeni popravek kapitala", ki ga navajamo tudi kot uskupinjevalni popravek kapitala (ta postavka je bila predhodno že obrazložena v okviru izdelave skupinske bilance stanja).

Ne glede na to, da se tako skupinski izkaz finančnega izida kot tudi skupinski izkaz gibanja kapitala pojavljata kot obvezni sestavini konsolidiranega letnega poročila, ju v okviru tega diplomskega dela ne bom predstavil. Moj namen v okviru tega poglavja je bil predstaviti izdelavo tistih skupinskih računovodskih izkazov, v okviru katerih potekajo uskupinjevalni postopki, ki hkrati predstavljajo tudi bistvo uskupinjevanja. Glede na to, da v okviru izdelave SIFI ter SIGK ne prihaja do uskupinjevalnih postopkov je za namen tega diplomskega dela njuna izdelava nerelevantna.

9 Sklep

Namen diplomskega dela je bil predstavitev metod, ki se uporabljajo pri izdelavi SRI ter hkrati tudi predstavitev uskupinjevalnih postopkov. Uskupinjevalni postopki so namreč bistvo oziroma jedro izdelave SRI in omogočajo, da iz posameznih računovodskih izkazov, v skupino zajetih podjetij, dobimo SRI, očiščene z medsebojnimi razmerji podjetij v skupini. Tako nam SRI dajejo celostno sliko poslovanja skupine, kot bi šlo za eno samo podjetje.

V okviru predstavitve metod, ki so se razvile za uskupinjevanje posameznih vrst kapitalsko povezanih podjetij, sem navedel in obrazložil tudi tiste, ki v prenovljenih SRS niso opredeljene ter jih tako slovenska podjetja pri izdelavi SRI trenutno ne morejo uporabljati. Dejstvo je, da se v zadnjem času čedalje pogosteje pojavljajo težnje po poenotenju izdelave RI ter s tem primerljivosti podatkov, ki iz njih izvirajo. To sta povzročila globalizacija ter čedalje bolj povezani mednarodni trg kapitala. V skladu s tem je EU sprejela usmeritev, da bodo morale, od leta 2005 dalje, vse družbe v EU, z vrednostnimi papirji katerih se trguje na organiziranem trgu kapitala v državah članicah EU, pri pripravi SRI uporabljati MRS. Glede na to, da bo Slovenija z letom 2004 vstopila v EU, bodo morala navedeno usmeritev upoštevati tudi slovenska podjetja. V skladu s tem bodo tako morala slovenska podjetja, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na borzo in ki so/bodo zavezana k sestavi SRI uporabljati MRS in s tem tudi metode, ki so oziroma bodo navedene v njihovem okviru.

Pri tem se pojavlja vprašanje ali bo dovolj, da se bo začelo navedeno usmeritev upoštevati šele z letom 2005. Glede na to da morajo podjetja pri objavi RI za določeno obračunsko obdobje navesti tudi podatke za predhodno, bi bilo potrebno to usmeritev upoštevati že z začetkom leta 2004. Na ta način bi se zagotovilo, da bi bili SRI, izdelani za leto 2005, primerljivi s SRI za leto 2004. Tako bi morala slovenska podjetja, ki bodo zavezana k upoštevanju omenjene smernice, že s 1. 1. 2004 uporabljati MRS ter tako voditi vzporedne računovodske evidence (po SRS ter hkrati tudi po MRS).

V tem diplomskem delu sem predstavil tudi primer izdelave SRI, saj sem obravnavano temo želel proučiti tudi na praktičnem primeru. Tako sem predstavil izdelavo skupinske bilance stanja ter skupinskega izkaza poslovnega izida, pri izdelavi katerih sem sodeloval in s katerimi sem se ukvarjal v času pisanja te diplome. Pri izdelavi omenjenih računovodskih izkazov smo naleteli na določene težave, ki so bile povezane predvsem z opredeljevanjem medsebojnih terjatev in obveznosti ter prihodkov in odhodkov. Ne glede na te težave, pa smo njihovo izdelavo uspešno pripeljali do konca. Pri tem nam je njihovo izdelavo olajšalo dejstvo, da pri prvem uskupinjevanju kapitala niso bile obračunane skrite rezerve in bremena, saj zato pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov ni bilo potrebno paziti na njihovo obračunavanje oz. porabo. Hkrati pa nam je njihovo sestavljanje olajšalo tudi dejstvo, da pri medsebojnem poslovanju podjetij v skupini ni prihajalo do prodaje sredstev. S tega razloga, v okviru uskupinjevalnih postopkov, ni bilo potrebno opraviti izločevanja medsebojnih dobičkov oz. izgub, ki predstavlja enega težjih uskupinjevalnih postopkov.

10 Literatura

1. Bajuk Maja: Dobro in slabo ime pri poslovnih združitvah. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 40 str.

2. Gregorič Aleksandra, Prašnikar Janez, Ribnikar Ivan: Vladanje v slovenskih podjetjih – primerjava s podjetji v razvitih državah. V *Internacionalizacija slovenskega podjetja.* Časnik Finance, Ljubljana, 2000, str. 11 – 36.

3. Ilovar Vesna: Metodika konsolidiranja računovodskih izkazov. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 51 str.

4. Kovačič Cirila: Računovodski vidik poslovnih združevanj. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 90 str.

5. Larsen E. John: Modern Advanced Accounting. Boston: Irwin/McGraw-Hill, 2000. 886 str.

6. Odar Marjan: Bilanca stanja. IKS-revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 2003, 1-2, str. 29-78.

7. Prohaska Zdenko: Finančni trgi. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 205 str.

8. Pučko Danijel: Strateško upravljanje. 2. izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 399 str.

9. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I (denar, finančne institucije in denarna politika). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 380 str.

10. Sutton Tim: Corporate Financial Accounting and Reporting. Harlow: Financial Times Prentice Hall, 2000. 754 str.

11. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1999. 841 str.

12. Vrankar Mateja: Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov-postopki in zgledi. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995. 195 str.

13. Vrankar Mateja: Konsolidiranje (uskupinjevanje) kapitala. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 40 str.

14. Vrankar Mateja: Razumevanje davka pri konsolidiranju (uskupinjevanju). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002a. 5 str.

15. Walton Peter, Haller Axel, Raffournier Bernard: International Accounting. London: International Thomson Business Press, 1998. 458 str.

16. Weston J. Fred: Takeovers, restructuring, and corporate governance. 3. izdaja. Upper Saddle River (NJ): Prentice Hall, 2001. 689 str.

11 Viri

1. 7.th Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 based on the Article 54(3) (g) of the Treaty on Consolidated Accounts.
   [URL: http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/officialdocs_en.htm]

2. Directive 2003/51/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2003 amending Directives 78/660/EEC, 83/349/EEC, 86/635/EEC and 91/674/EEC.
   [URL: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/kazala_chp/rep_chp_2_10572791.html]

3. Exposure Draft 3: Business Combinations. [URL: http://www.iasb.org/], december 2002.

4. IASB Update. [URL: http://www.fei.org/download/IASBupd0306.pdf], september 2003.

5. Mednarodni računovodski standardi 2001. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 1357 str.

6. Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards.
   [URL: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/kazala_chp/rep_chp_2_10572791.html]

7. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1993. 209 str.

8. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 326 str.

9. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99).

10. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS. št. 30/93).

11. Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem: 1. in 2. knjiga(1. do 305. člena, 306. do 597. člena). Ljubljana: Gospodarski vestnik založba, 2002. 1065; 1449 str.